

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Taneční věda

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**SOCIOPOLITICKÉ POSTOJE A TANEC:
KDO A PROČ DNES V PRAZE SWINGUJE**

Veronika Páníková

Vedoucí práce: prof. MgA. Dorota Gremlicová, PhD.

Oponent práce: MgA. Mgr. Daniela Machová, PhD.

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2023

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
MUSIC AND DANCE FACULTY

Dance Art
Dance Studies

BACHELOR THESIS

**SOCIOPOLITICAL STANCE AND DANCE:
WHO AND WHY SWINGS IN TODAY'S PRAGUE**

Veronika Páníková

Supervisor: prof. MgA. Dorota Gremlicová, PhD.

Opponent: MgA. Mgr. Daniela Machová, PhD.

Date of presentation:

Academic degree to be obtained: BcA.

Prague, 2023

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce, profesorce Mgr. Dorotě Gremlicové, Ph.D., za její podnětné rady a doporučení, a která mě se svým laskavým a trpělivým přístupem provedla procesem psaní bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat MgA. Mgr. Lucii Hayashi, Ph.D., za její všeobecnou podporu při psaní a výzkumu. Poslední poděkování patří respondentům dotazníku a rozhovorů, bez kterých by tato práce nemohla vzniknout.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucí práce a že jsem uvedla všechny prameny a literaturu. Práce nebyla předložena k obhajobě v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 22. června 2023

Veronika Páníková

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se zabývá současnou swingovou taneční scénou v Praze. Nahlíží na ni jako na taneční, kulturní a sociální fenomén, který vztahuje k tanečně vědnému kontextu. V teoretické části vymezuje swingové tance v participační a prezentační rovině, pojímá swingové tančírny jako sekulární rituál, a emickým a etickým přístupem analyzuje swingový tanec lindy hop. Nastiňuje historický vývoj swingových tanců v kontextu vývoje jazzové a swingové hudby. Ve výzkumné části se zabývá aspekty swingových tanců, swingové kultury a sociopolitickými postoji na příkladu pražské swingové komunity.

Klíčová slova: tanec, swing, jazz, lindy hop, komunita, communitas

Abstract

This bachelor theses examines today's swing dance scene in Prague. The swing dance scene is viewed as a social and cultural dance phenomenon and put in a choreological context. The theoretical part of the thesis examines swing dances in a participatory – presentational dichotomy and views the swing dance events as secular rituals. Specifically, the swing dance lindy hop is analysed by two methods, emic and etic. The thesis also compiles brief history of swing dances in the context of jazz and swing music. The research part portrays aspects of swing dances, swing culture and sociopolitical stances on the example of Prague swing community.

Key words: dance, swing, jazz, lindy hop, community, communitas

Obsah

1	Úvod	1
2	Vymezení pojmů	4
2.1	Swingové tance	4
2.2	Swingové tančírny	5
2.3	Swingová komunita.....	5
3	Teoretická východiska	7
3.1	Swing jako participační a prezentační tanec	7
3.2	Swingová tančírna jako rituál	7
3.3	Emický a etický postoj k popisu tance.....	8
3.3.1	Emický pohled: Popis tance <i>lindy hop</i>	8
3.3.2	Etický pohled: Analýza tance podle Janet Adshead-Lansdale	9
3.3.3	Srovnání emického a etického popisu.....	10
4	Historický kontext.....	12
4.1	Rané fáze jazzové kultury	12
4.2	Tanec lindy hop a objevení pojmu „swing“	13
4.3	Expanze do Evropy a swing u nás	13
4.4	Swingový revival osmdesátých let	14
4.5	Globalizace a současná pražská swingová scéna	15
5	Výzkumná část	17
5.1	Metodologie výzkumu	17
5.1.1	Kvantitativní a kvalitativní metody	17
5.1.2	Autoetnografie	18
5.1.3	Dotazník	19
5.1.4	Polostrukturovaný rozhovor	19
5.1.5	Výběr vzorku a zkoumaného prostředí.....	19
5.1.6	Průběh výzkumu.....	20
5.2	Výsledky dotazníkového šetření	21
5.2.1	Demografické údaje	21
5.2.2	Faktické a statistické informace o swingování.....	25
5.2.3	Aspekty swingových tanců a tančíren	30
5.2.4	Další aspekty swingové kultury	34
5.2.5	Swingová komunita.....	39
5.2.6	Politický postoj a swing	44
6	Závěr	47
7	Literatura	49

8	Online zdroje	49
9	Prameny	50
10	Přílohy.....	51

1 Úvod

V této práci se zabývám otázkou, kdo a z jakých důvodů v současné době – zhruba sto let po vzniku swingových tanců v Americe – tancuje v pražském prostředí swing. Základní otázky formuluji následovně: jaké aspekty, které na swingu můžeme pozorovat, jsou pro swingaře důležité? Co je na swingu specifického, že tancují právě ten, a ne jiné společenské tance? Kdo jsou lidé, kteří tancují swingové tance?

Na základě dlouhodobé osobní zkušenosti s tancováním swingu se domnívám, že swing lidem nabízí několik vrstev prožitků nebo pocitů. Prvním z nich je pocit nostalgie, kterým se v kontextu neo-swingu zabýval Eric Martin Usner v kalifornské komunitě mezi lety 1998 a 1999 (Usner, 2001). V daném kontextu zkoumá etnickou identitu příslušníků subkultury a příčiny nostalgie. Jelikož etnická identita není v českém swingu příliš relevantním tématem, zaměřím se na nostalgii. Podle sociologa Stuarta Tannocka je nostalgie „hledání kontinuity prostřednictvím pozitivního hodnocení minulosti, v reakci na nedostatky současnosti, ve které hrozí diskontinuita“ (Usner, 2001: 94). Lidé se nostalgicky obracejí k zjednodušenému, populárnímu obrazu historie, a hledají v něm kořeny, na které by mohli navázat, identifikují se s nimi, a inspirují se jimi v současném životě. V případě swingu se klade důraz například na gentlemanství a galantnost doby, částečně na tradiční rozdělení genderových rolí, rebelství vůči společnosti či mainstreamu, ale i na specifické odívání a módu. V České republice je zvlášť rozšířená idealizovaná představa první republiky, nebo romantizace života jazzmanů v první polovině minulého století, kterou v literatuře zastupují například Václav Hrabě a Josef Škvorecký, kteří ve svých dílech jazz tematizují. S jistou nostalgií a obdivem se lidé také mohou dívat na to, co v minulosti bylo zakázané nebo politicky nepohodlné. Ztotožněním s minulostí zažívají zprostředkovaný (a tedy bezpečný) pocit „rebelství“ proti systému, který již neexistuje.

Tuto určitou nonkonformitu, která je se swingem historicky spjata, bych do dnešní doby přeložila jako nepřímý nesouhlas se společenským systémem, ve kterém žijeme, nebo jako projev individuality, přičemž tyto dvě interpretace se vzájemně nevylučují. Nesouhlas se společenským systémem spatřuji hlavně ve zmíněné nostalgii, vědomém i podvědomém odkazu na „staré dobré časy“, kdy lidé uznávají některé hodnoty spojované se swingem, ať je jimi móda, divokost nebo genderové postavení v páru, nebo naopak ve sklonům k výstřednosti ze strany individualistů.

Dalším aspektem, který ve swingu pozoruji, je veselý a hravý charakter tance a swingové kultury obecně. Za důležitou považuji i relativní jednoduchost vzhledem k efektivitě tance (v participační rovině je poměrně jednoduché se naučit tančit základy pro účel společenského tančení). Z veselosti a hravosti zřejmě vychází i otevřenost komunity, která je pro swing typická. „Lídři“ swingové komunity stanovují některá pravidla tanečních událostí

(tančírny, lekce), která umožňují snadnější začlenění do komunity, stejně jako zajišťují pohodlí a bezpečnost všech účastníků.

V neposlední řadě se domnívám, že swingové tance mohou tanečníky dostat do specifického stavu mysli, který se nazývá „flow“. Psycholog Mihaly Csikszentmihalyi popisuje flow jako „[...] stav zvýšené koncentrace, kdy je jedinec natolik soustředěný na aktivitu, kterou zrovna provozuje, že všechny ostatní myšlenky, starosti a rozptýlení zmizí, a jedinec je plně přítomen. Tato zkušenost vede ke změněnému času vnímání nebo k pocitu bezčasí. [...] Bez ohledu na to, jak intenzivní daná aktivita je, lidé prožívají flow jako klidný a osvobozující stav.“ Csikszentmihalyi také tvrdí, že takový stav otevřené mysli je nezbytný pro psychický růst a integraci. Některé aktivity jsou pro dosažení stavu flow vhodnější než ostatní, jedná se primárně o tanec, ale i o sporty, hry a hudbu (Turino, 2008: 4-5).

Swingu se volnočasově věnuji sedmým rokem, což mi nabízí pohled z pozice insidera, dlouhodobou osobní zkušenost a znalost prostředí. Navštívila jsem tančírny v Česku a v Anglii, a pokaždé mě fascinovala otevřenost a přátelská atmosféra komunity, jednoduché seznamování díky společenskému a hravému charakteru tance, módní výstřelky tanečníků, často inspirované dvacátými až padesátými lety minulého století, a rozmanité možnosti v samotném tancování. Začalo mě zajímat, kde se americký tanec z minulého století vzal v Česku, a proč ho lidé tancují. Na tyto otázky hledám odpovědi v roli outsidera, kdy zkoumám swing v širší teoretické souvislosti.

Inspirací pro mě byly další vysokoškolské kvalifikační práce, které se zabývají swingovým či jazzovým tancem. Jednou z nich byla bakalářská práce Analýza české taneční swingové scény od Kláry Hutečkové (2013), ve které se objevuje stručná historie pro pochopení kontextu současné situace, charakteristika a popisy některých tanců. Hlavní část práce se však věnuje analýze swingových tanečních uskupení ve věcech právní formy, marketingu, manažerského přístupu a financování, které na závěr srovnává a kriticky hodnotí. Druhou pak byla tanečně vědná diplomová práce Ivany Hannichové, nazvaná Evoluce jazzového tance (2015). Hannichová důkladněji postihuje kořeny jazzového tance a vlivy, které ho v průběhu let formovaly. V další části práce se věnuje vývoji odvětví scénického jazzu.

Specifickým pramenem k první vlně swingu u nás pro mě byla prozaická díla Josefa Škvoreckého, který proslul svou osobitou literární tvorbou nejen o jazzu a swingu. Jeho povídkové sbírky *Prima sezóna* (1975) a *Hořkej svět* (1969) nabízí komplexní pohled do života mladých lidí, kterým se jazz stal osudovým, pohled do doby, kdy pro ně byl jazz životní styl. V textech je cítit, že kromě čisté lásky k jazzu hrála v životě mladých chlapců roli i touha rebelovat proti systému, který jejich hudební idoly nerespektoval a snižoval, potřeba vymezit se proti nenávislné ideologii, chuť škodit proněmeckým autoritám, ale zároveň i nevinná touha se bavit s přáteli a děvčaty a užívat si mládí. S Josefem Škvoreckým spolupracoval Petr Koura, když tvořil rozsáhlou studii *Swingari a potápky v protektorátní noci: Česká*

swingová mládež a její hořkej svět (2016), která se komplexně zabývá subkulturou, jež se kolem swingařů u nás, potažmo v Evropě vytvořila, a ze které také hojně čerpám.

Celkový vhled do jazzové, potažmo swingové hudby jsem se snažila získat v odborné hudební literatuře, například v knize *Československý jazz, Minulost a přítomnost* (1967) od významných muzikologů Lubomíra Dorůžky a Ivana Poledňáka, ale i méně formálně v přátelských rozhovorech se současnými kolegy z jazzové katedry, s muzikanty a hudebními teoretiky.

V první části této práce nastiňuji vznik a vývoj swingových tanců od počátků jazzu do dnešní doby a popisuji a zároveň komentuji současné swingové dění v Praze. V kapitole *Teoretická východiska* uvádím teoretické a analytické přístupy, kterými se snažím ukotvit swingové tance v tanečně vědném kontextu. Druhou část textu tvoří kapitola o samotném výzkumu, který jsem pro tuto práci provedla. V podkapitole *Metodologie* uvádím vybrané metody, podle kterých jsem ve výzkumu postupovala. V dalších podkapitolách pak popisuji a reflektuji průběh výzkumu a jeho výsledky, které se posléze snažím interpretovat. V závěru komentuji, jestli se potvrdily či vyvrátily stanovené hypotézy a interpretované výsledky srovnávám se studiemi dalších tanečních subkultur.

2 Vymezení pojmů

Pro potřeby této práce jsem vymezila několik stěžejních pojmů, které se v textu často opakují, a které považuji za důležité definovat.

2.1 Swingové tance

Mezi swingové tance v této práci řadím párové tance, které se na současné scéně v Praze vyučují a aktivně tancují. Jedná se o tance *lindy hop*, *balboa*, *St. Louis shag*, *collegiate shag* a *flying charleston*. Ke swingovým tancům se často řadí také blues. Má však jiný pohybový charakter, a oproti ostatním swingovým tancům je intimnější, senzualnější, vážnější. Zároveň není pevnou součástí pražské swingové scény, proto se mu v této práci nebudu dále věnovat. Do swingových tanců se řadí i *solo jazz*, někdy zvaný *solo swing*. Tomu se v této práci nebudu blíže věnovat, jelikož se zde zaměřuji pouze na párové formy.

Swingové tance se tancují na hudbu ve 4/4 metru se zdůrazněnou lehkou 2. a 4. dobou. Tance vznikly na stejném základu přibližně ve stejné době, ale jednotlivé formy se od sebe liší. Společná vlastnost swingových tanců v páru je fungování na principu *lead a follow*, což se překládá jako *vedení a následování*, ale běžně se používají i anglické výrazy. Při tanci jsou taneční partneři blízko vedle sebe, na levé straně *leader*, obvykle muž, na pravé straně *follower*, obvykle žena, případně jsou čelem sobě. *Leader* se pohybuje, a prostřednictvím jemných změn tlaku v držení navádí do pohybu *followera*, který může pasivněji přijímat vedení, nebo aktivně reagovat a přidávat motivy a figury. V druhém případě se role *leader a follower* stávají spíše formálními, tanec tvoří oba v páru a reagují na sebe navzájem, což je typické u pokročilých tanečníků. Základní párové držení tanečníků je těsnější a uzavřené v shagu a balboe, jednak kvůli rychlejšímu tempu a jednak kvůli pohybové povaze tance, která se zaměřuje na vertikální směřování nahoru v shagu, a na footwork (práce nohama, umístění chodidel v prostoru) v balboe. Volnější a otevřené párové držení převažuje v lindy hopu a charlestonu, vnitřní ruce mají taneční partneři vzájemně položené na zádech a dotýkají se lokty, což posiluje pohybové propojení. Vnější ruce mohou být volné, nebo se taneční partneři vzájemně drží dlaněmi. Pohybový charakter je zemitější, vertikální pohyb je důraznější směrem dolů. Důležitý je i pohyb po horizontální ose, kdy se tanečníci při otáčení přibližují a vzdalují od společné vertikální osy. Děje se tak za využití odstředivé a dostředivé síly, což mezi tanečními partnery vytváří napětí. Dalším stěžejním principem swingových tanců je improvizace, která poskytuje svobodu v sebevyjádření pohybem a zároveň neopakovatelnost každého tance. V improvizaci se využívají motivy a figury swingových tanců i dalších příbuzných forem, jako je step, jazz dance nebo párová akrobacie, které se kombinují v závislosti na hudbě a na taneční zkušenosti a osobní invenci obou tanečníků v páru. V párovém swingu je improvizace možná právě díky zvládnutí principu *lead a follow* a znalosti základních i pokročilých motivů swingových tanců.

2.2 Swingové tančírny

Tzv. tančírny jsou pro příslušníky swingové komunity nejdůležitější událostí. Pro většinu swingařů je to hlavní příležitost, kde se k tanci scházejí a kvůli kterému se učí tancovat. Je to místo, kam si jdou zatančit pro radost, odpočinout si od běžného života, pobavit se v neformální společnosti. Na swingových tančárnách panuje zpravidla přátelská a uvolněná atmosféra. Tančírny se konají nejčastěji večer, ale můžeme se s nimi setkat také odpoledne nebo brzy ráno při východu slunce, například na poeticky nazvaných Ospalých tančárnách. Speciálním typem jsou pak „stylové“ tančírny, které mají daný dresscode, nejčastěji módu dvacátých až čtyřicátých let.

Během tančírny platí určitá pravidla chování, podle kterých může vyzvat k tanci kdokoli kohokoliv. Stále ale převažuje model, kdy k tanci vyzve muž ženu. Nejčastěji spolu tancuje pár muž-žena, tanec dvou žen nebo dvou mužů je spíše výjimkou, případně je ironizován. Je zvykem během tančírny s jedním tanečním partnerem zůstat po dobu několika tanců, a pak se rozloučit, případně si zatancovat znovu později.

K tanci může hrát reprodukováná swingová hudba, kterou vybírá a pouští DJ, většinou z počítače, někdy z vinylových desek. Obecně oblíbenější je živá hudba, kdy k tanci hraje swingová kapela.

2.3 Swingová komunita

Jedna z možných definic pojmu „komunita“ podle sociologa Jana Jandourka zní: „označení spřízněných často interagujících jedinců sdílejících určitou identitu bez ohledu na místo jejich pobytu“ (Jandourek, 2001: 127). Lidé ve swingové komunitě jsou spřízněni zájmem o swing, často interagují na swingových tančárnách, případně dalších akcích, a sdílejí identitu swingařů, tedy lidí, které swing zajímá, aktivně se mu věnují a veřejně se k němu hlásí. Součástí swingové komunity tedy nemusí být jen tanečník swingových tanců, ale i swingový hudebník, nebo člověk, který se účastní swingových akcí jako pozorovatel.

Swingová komunita dnes existuje na dvou úrovních – globální a lokální. Tématu globální komunity se věnuje například Tereza Nováková (2010) ve své studii o taneční komunitě tangueros, která, stejně jako ta swingová, je díky virtuálnímu propojení do značné míry globalizovaná, což kromě univerzálního tanečního jazyka, kterým se „domluvíte“ po celém světě, přináší i otázku, do jaké míry je taková komunita bez hranic ještě komunitou, neboť aktéři spolu často neinteragují. Lokální swingové komunity fungují převážně ve městech, a i když se neliší podobou tance, každá komunita má svá místní specifika. Například brněnská komunita je známá rozvinutou hudební složkou – kromě několika nezávislých kapel funguje při taneční škole Swing Wings hudební spolek Kohútek, který vzdělává své členy ve swingové a jazzové hudbě.

V této práci odkazuji na lokální pražskou swingovou komunitu. Ta se zformovala kolem několika tanečních škol, které vyučují swingové tance, pořádají tančírny a další

volnočasové akce. Ke komunikaci a sdílení informací se v současné době využívají sociální sítě a veřejně sdílený Google kalendář, do kterého se vnášejí swingové události. Nejrozšířenější je facebooková skupina Prague Lindy Hoppers, kde jsou kromě aktivních pražských členů i lidé z celého Česka, případně ze zahraničí, kteří mají zájem o informace z českého swingového dění. V současné době čítá téměř 4000 členů. Formát facebookové skupiny „*Název města* Lindy Hoppers“ je rozšířený po celém světě, což pomáhá členům globalizované komunity dozvídat se o lokálním dění například při cestování.

3 Teoretická východiska

3.1 Swing jako participační a prezentační tanec

Při zkoumání současného českého swingového tanečního dění se odvolávám na teoretické úvahy Andriye Nahachewského (1995) týkající se uplatnění pojmů participační a prezentační tanec. Podle Nahachewského je v participačním tanci důležitý samotný proces tančení. Kritérium úspěšného tance je pocit tančícího, to znamená, že tanec byl úspěšný, pokud si ho participant užil. Participační tanec se odehrává za společenským účelem, kdy se určitá komunita sejde na události, jíž může být vesnická tancovačka, svatba, ples, nebo swingová tančírna. Prezentační tanec je vnímán více jako produkt než proces. Kritérium úspěšného tance je výsledná podoba, to, jak tanec vypadá. Prezentační tanec je často předváděn na formálních jevištích a dalších místech, kde je fyzická a kulturní vzdálenost mezi tanečníky a publikem větší. Jsou to teoretické pojmy, mezi kterými si můžeme představit osu, na které se tance budou pohybovat v závislosti na reálné praxi, která téměř nikdy není výhradně participační nebo prezentační. (Nahachewsky, 1995) Swingové tance jsou na pomyslné ose blíže k pojmu participační, protože jejich primární funkcí je prožitek z tance, ale na soutěžích a představeních, kde jsou přítomni diváci, se blíží prezentační formě. V této práci se věnuji jejich participační formě.

3.2 Swingová tančírna jako rituál

Při pojetí swingové tančírny jako sekulárního rituálu můžeme aplikovat koncept *communitas* antropologa Victora Turnera. K jeho ustanovení využívá pojem *liminalita*, přechodový stav mezi společenskými postaveními jednotlivce, který se dříve objevoval nejčastěji v přechodových rituálech. V *liminálním* stavu už člověku nenáleží předešlé společenské postavení, ale ještě nepřijal nové, nachází se tedy v určitém meziprostoru (Chlup, 2005). Příkladem může být třeba svatba, kdy snoubenci přecházejí ze svobodného stavu do manželského. Během obřadu se nacházejí v *liminálním* stavu.

V některých sekulárních rituálech, kterými mohou být třeba i swingové tančírny, se účastníci ocitnou mimo běžnou společenskou, často nějakým způsobem hierarchizovanou strukturu. Trvání *liminálního* stavu se tak prodlouží v podstatě na celou událost. Běžně přijímané společenské struktury zde neplatí. *Communitas* označuje spřízněnost, rovnost, kterou zažívají lidé, kteří se v tomto déle trvajícím *liminálním* stavu, v tzv. anti-struktuře ocitnou (Chlup, 2005). V případě swingových tančíren to znamená, že si spolu mohou zatancovat všichni účastníci bez ohledu na jejich společenské postavení mimo swingovou komunitu. Na swingových tančírnách jsou si účastníci rovni, což se projevuje mimo tanec například tím, že si všichni vzájemně tykají.

3.3 Emický a etický postoj k popisu tance

Termíny *emické* a *etické* studium kultury zavedl do antropologických výzkumů podle Sociologické encyklopedie (2017) americký lingvista Kenneth Lee Pike. *Emic* představuje vnitřní, imanentní aspekt zkoumaného sociokulturního systému, zatímco *etic* reprezentuje vnější aspekt zkoumané reality. „*Etické* hledisko, které je typické pro tradiční antropologii, vede k pokusu o vybudování univerzální typologie kultur, přičemž důraz je položen na vnější popis konkrétních kultur a jejich komparaci podle jasného a předem stanoveného teoretického schématu. Existuje široká škála metod a technik, které umožňují vnitřní, tedy *emickou* deskripci kultury. Cílem těchto výzkumů je pochopit a popsat sociokulturní jevy z hlediska členů zkoumané společnosti, v jejich vlastních pojmech a kategoriích.“ (Soukup, 2017). V této podkapitole pro ilustraci srovnávám emický a etický popis tance na příkladu tance *lindy hop*.

3.3.1 Emický pohled: Popis tance *lindy hop*

Následující popis tance *lindy hop* jsem vytvořila na základě osobní zkušenosti s jeho neprofesionálním provozováním.

Základní postoj tvoří vzpřímený ale uvolněně držení trup, těžiště je snižené a posazené mírně vzad. Základním pohybem je bounce se zhoupnutím v kolenou a kotnících na každou dobu. Váha se přenáší v závislosti na prováděném tanečním motivu. Prostorově je *lindy hop* variabilní, je možné ho tancovat na místě, ale lze se také pohybovat po taneční ploše. Základní motivy v *lindy hopu* jsou **step** (na 1 dobu, krok na místě nebo do prostoru s přenesením váhy na stojnou nohu), specifickým typem *stepu* je **rock step** (na 2 doby, zakročení s přenesením váhy na zadní nohu a zpět na přední), **triple step** (na 2 doby, krok přísun krok), **slow** (na 2 doby, krok s přenesením váhy na přední nebo na zadní nohu), **kick** (na 1 dobu, vykopnutí nohou od kolene dopředu, dozadu, do strany nebo křížem do druhé strany), **touch** (na 1 dobu, dotyk chodidlem země bez přenesení váhy). Všechny motivy se dají provést všemi směry – dopředu, dozadu, do levé i pravé strany, do čtyř základních šikmých stran i do všech možných mezisměrů. Všechny motivy se dají provádět v otáčení.

Držení rukou se podřizuje směřům, do kterých jsou prováděny motivy, a figurám. Základními možnostmi jsou **otevřené držení** (partneři stojí vedle sebe, případně jsou mírně pootočení k sobě, vnitřní ruce mají vzájemně položené na zádech a dotýkají se lokty, vnější ruce jsou volné), **uzavřené držení** (partneři stojící vedle sebe jsou mírně pootočení k sobě, vnitřní ruce mají vzájemně položené na zádech a dotýkají se lokty, vnějšíma rukama se partneři vzájemně drží za dlaně), **držení proti sobě** (partneři k sobě stojí čelem, a za dlaně se drží oba partneři oběma rukama, případně pouze diagonálně protilehlými rukama – oba partneři levou, nebo pravou rukou), **držení za sebou** (jeden z partnerů stojí za druhým partnerem, ve výši ramen se drží za dlaně oběma rukama), **držení „na dlouhou ruku“**

(partneři se za dlaně vzájemně drží vnějšíma rukama, tj. *leader* levou a *follower* pravou, stojí od sebe na délku paží).

Samotné tančení začíná tím, že proběhne vyzvání k tanci. Po přesunutí na taneční plochu se partneři uchopí do otevřeného nebo uzavřeného držení, a vzájemně se na sebe naladí za pomoci houpání (*bounce* a zároveň přenášení váhy na přední a zadní nohu, unisono). Po chvíli, když *leader* vycítí, že je čas, začne *followera* navádět do motivů a figur. Obvykle se začíná jednoduššími motivy, které se varírují prostorově a v otáčení, v průběhu tančení se přidávají figury a složitější kombinace motivů. Taneční páry se na parketě vzájemně vnímají, zejména *leader* sleduje dění kolem, aby nedošlo ke kolizi, a kromě sledování hudby, taneční úrovně obou partnerů a aktuálního rozpoložení, volí *leader* motivy a jejich směry i podle prostorové situace. Specifickou složkou *lindy hopu* bývá někdy přebírání („kradení“) partnerek, kdy do probíhajícího tance vstoupí další *leader*, a přebere *followerku* původnímu *leadrovi*, případně, pokud sám s některou *followerkou* tancuje, *followerky* během tance vymění. Tanec končí poděkováním, pár se rozejde hned na taneční ploše, případně spolu pokračuje na bar či ke stolu.

3.3.2 Etický pohled: Analýza tance podle Janet Adshead-Lansdale

Podobu, v jaké se na tančárnách swingové tance skutečně tancují se pokusím popsat za pomoci taneční analýzy podle britské taneční teoretičky Janet Adshead-Lansdale. Analýza vychází se strukturalismu, nahlíží na tanec jako na mikrostrukturu, která se vztahuje k makrostruktuře a nutně s ní interaguje. Model analýzy navrhuje univerzální postup, podle kterého lze analyzovat jakýkoliv tanec v nejširším slova smyslu. Samotná pohybová analýza vychází z teorií a pojetí pohybu podle Rudolfa Labana, které postupně vedly k ustanovení jeho tanečního zápisu. Při analýze tance vychází do určité míry z teoretických úvah švýcarského lingvisty Ferdinanda de Saussura, zejména pojmy *langue* (jazyk) a *parole* (promluva). V tanci může být jazykem například pohybový materiál dané taneční kultury, promluvou je pak jeden konkrétní tanec. Model analýzy se rozděluje na analýzu komponentů, formy, interpretace a zhodnocení/evaluace (Adshead: 1988). Pro potřeby popisu *lindy hopu* pro tuto práci jsem se rozhodla provést pouze analýzu komponentů, jelikož i v emickém popisu se uchyluji zejména k popisu pohybových komponentů. Swingovým tancem v širším kontextu se zabývám v ostatních částech této práce.

Analýze komponentů podrobuji video (Příloha č. 2), které jsem natočila na jedné ze zkoumaných swingových tančíren v Cafe Prostoru 25. ledna 2023. K tanci hrála kapela Swing Mustard. Pro zjednodušení analýzy jsem se zaměřila zejména na jeden taneční pár, ženu v bílé košili a černé sukni a muže v bílé košili s šedivým vzorem a černých kalhotách.

Pohyby, které se v analyzovaném *lindy hopu* objevují, jsou přisunné kroky do všech směrů, vykopnutí nohy s dotykem chodidlem podlahy, krouživý pohyb koleny a trupem při stoji na místě, podtáčení tanečnice, otáčení tanečnice, společné otáčení v páru, otáčení

každého v páru zvlášť, úchop za jednu ruku, úchop za obě ruce, uzavřené párové držení. Objeví se také tlesknutí rukama a krouživý pohyb boky.

Tvar pohybu v prostoru je přemísťovací směrem kupředu, výměnný v rámci páru, kdy si tanečníci vzájemně vyměňují místa, a odehrává se i na místě. Tvar pohybu těla se vyznačuje především pokrčováním kolenou, pažemi drženy v mírném pokrčení v úrovni pasu a výše a pohybem v kyčlích a v bocích tanečnice. Velikost pohybu je střední, spíše menší. Linie těla je vzpřímená, s mírně vychýleným těžištěm vzad. Patrné je otáčení kolem společné osy, která je mezi tanečníky, na horizontální ose se přibližují a vzdalují. Pohyb po vertikále není příliš výrazný. Pohyb se odehrává ve střední rovině. V předváděcím prostoru je sledovaný taneční pár umístěn ve střední části taneční plochy mezi dalšími tanečními páry, a zůstává celou dobu trvání tance přibližně na stejném místě.

Pozorovaní tanečníci jsou dva – muž a žena, celkově se na zachycené části taneční plochy pohybuje 11 smíšených párů. Role tanečníků v páru jsou většinu času rovnocenné, muž iniciuje některé změny, například podtáčení tanečnice, žena je následuje. Páry mezi sebou vzájemně neinteragují. Je zřejmý rozdíl mezi prováděním tance u různých párů, rozdíly spatřuji zejména v taneční úrovni a volbě tanečních motivů. Mezi tanečníky ve sledovaném páru je v některých momentech viditelná tenze, s jejíž pomocí se pohybují po horizontální ose. Nejlépe je vidět při držení za jednu ruku před společným otočením nebo vzájemnou výměnou pozic, kdy se od sebe mírně vzdálí, čímž nabere kinetickou sílu na otočení. Tanec působí lehce, bez viditelné koncentrovanosti. Tanec probíhá ve středním tempu, průběh pohybu je dynamicky neměnný. Rytmus je 4/4 s důrazem na druhou, nepřívětivou dobu.

Vizuální složky tvoří prostor vzdušné kavárny s patrem, která má skleněné stěny a prázdný prostor na tancování. Svícení je světlé a jasné, jsou rozsvícená hlavní stropní světla v kavárně, skrz skleněné stěny je vidět venkovní tma. Oděv sledovaného páru je spíše společenského rázu, žena má černou midi sukni a bílou košili, muž černé kalhoty a bílou košili se vzorem. U ostatních tanečnic se vyskytují barevné šaty, sukně s halenkami, ale i džíny s tričkem, podobně u mužů – někteří jsou oblečeni v košilích, někteří v tričkách. V rohu taneční plochy je umístěna kapela. Zvukové elementy tvoří šum kavárny, nezřetelné mluvení návštěvníků a swingová hudba. Hudbu vytváří na místě kapela Swing Mustard, zde hrající v sestavě klarinet, saxofon, trubka, kytara a buben. Hraje swingové standardy ve vlastním či improvizovaném aranžmá.

3.3.3 Srovnání emického a etického popisu

Ukazuje se, že popis pohybu jako takového je v celku shodný, liší se zejména volbou slov a povahou popisovaného tance. V emickém přístupu je *lindy hop* popisován ve swingovém slangu, popsala jsem tanec tak, jak jsem se ho naučila od lektorů, tak, jak si myslím, že ho sama tancuji. Etický popis se vyznačuje obecnějšími výrazy a popisy pohybu. Předpokládám,

že je to způsobeno přirozeným odstupem od tance, který provádějí ostatní lidé a který jen pozoruji. V tomto případě se nedá přímo určit, které taneční motivy pár zamýšlel, uchyluji se tedy spíše k analýze linií, tvaru pohybu a podobně. To vychází i ze samotného modelu analýzy komponentů. Oproti emickému pohledu se nejedná o obecnou ideu ideálního nebo průměrného *lindy hopu*, který existuje pouze v mé subjektivní představě, založené na praktické zkušenosti, ale o objektivně analyzovatelný tanec nahraný na videu, ke kterému se mohu opakovaně vracet.

4 Historický kontext

4.1 Rané fáze jazzové kultury

Swing je součástí kultury jazzové hudby a tance. Kořeny jazzu sahají až do počátku 17. století, kdy začalo převážení afrických otroků do Ameriky. V jižní Americe, která byla pod vlivem katolické církve, byly kulturní projevy černochů tolerovány a docházelo k jejich mísení s kulturními vlivy katolických mocností (Španělsko, Portugalsko, Francie), naproti tomu severní Amerika, kde byl silný protestantský vliv, africkou kulturu potlačovala. Silným elementem kultury, která pomáhala Afričanům udržet si identitu, byl právě tanec. Ivana Hannichová popisuje ve své diplomové práci *Evoluce jazzového tance* (2015) vliv afrických tanců na jazzové tance takto: „Pomineme-li nepatrné rozdíly v jednotlivých oblastech,¹ můžeme pozorovat několik základních rysů charakterizujících africký tanec, které se později v určité formě přenesly také do jazzového tance nebo ze kterých jazzový tanec čerpá. Základní postavení charakterizuje pokrčení kolen a těžiště snižené k zemi. [...] Dalším charakteristickým znakem jsou izolace jednotlivých částí těla v pohybu, například hlava, ramena, boky, hrudník. Tanec je spojen s hudbou skrze použití rytmických celků a synkopovaného pohybu. Polyrytmika, při níž tělo vyjadřuje dva až tři rytmy zároveň, je dalším velmi typickým znakem afrického tance, který se přenesl i do tance jazzového. Nedílnou součástí je spojení hudby a tance do jednoho vyjádření, hudba a tanec se vzájemně umocňují. V africkém tanci má důležitou funkci podpoření individuality uvnitř skupiny, nutnost ztotožnit se s tím, co tančíte.“ (Hannichová: 2015. 7-8.). Jazzové tance, které mají povahu společenských tanců západního typu, přebraly ze západní tradice zejména párové držení, z africké tradice snižené těžiště a určitou důležitost funkce individuality.

V 19. století vznikl na plantážích tanec *cake walk*, který se tancoval v páru se sklenicí vody na hlavě, a byl soutěžního charakteru. Kdo vydržel tancovat s vodou na hlavě nejdéle, vyhrál koláč. Někteří němečtí historici moderních tanců tvrdí, že si otroci utahovali z evropských salonních tanců, které viděli u svých pánů, parodovali je, a běloši se poté snažili napodobovat tyto domnělé černošské tance (Koura, 2016: 224-225). To by předznamenalo ironický a hravý náboj tance v párových jazzových tancích. Mezi další jazzové tance, z kterých swing vychází a které se objevily na začátku 20. století v severoamerických městech (do té doby se tančily jen při jihoamerických tančárnách), patří *shimmy*, *texas tommy*, a tance inspirované zvířecími kroky jako *turkey trot*, *grizzly bear* (u nás známý jako medvědí tanec), a nejspíš i *foxtrot*, vycházející z *onestepu*. Evropská podoba *foxtrotu* však byla upravena anglickými tanečními mistry, kteří se ho snažili adaptovat pro „slušnou“ společnost, stejně jako většinu ostatních párových jazzových tanců (Koura, 2016: 227).

---

¹Míněno v oblastech Afriky.

4.2 Tanec lindy hop a objevení pojmu „swing“

Na konci dvacátých let 20. století vznikl tanec *lindy hop* pod vlivem stále populárnější jazzové hudby a vyvíjel se až do druhé světové války. Tanec vznikl velmi organicky a přirozeně v těsné reakci na hudbu, nejdůležitějším prvkem byla společná improvizace a napojení na tanečního partnera. Hlavním centrem byl taneční sál Savoy Ballroom v newyorské čtvrti Harlem, kde se spolu bavili všichni bez ohledu na barvu pleti (Koura, 2016: 233). Afroameričtí tanečníci mezi sebou soutěžili, předháněli se v invenci při vytváření nových figur. Také předváděli akrobatické figury a učili *lindy hop* bělochy. Ze Savoye se rekrutovali tanečníci pro taneční soubory, z nichž nejznámější byli Whitey's Lindy Hoppers. V době největší slávy swingu ve třicátých a čtyřicátých letech tancovali v divadlech na Broadwayi i ve filmech.

Pojem „swing“ se objevil až ve třicátých letech nejprve v souvislosti s hudbou, kdy označoval způsob hraní, které má „švih“. Později začal označovat celou populární odnož jazzu druhé poloviny třicátých a první poloviny čtyřicátých let určenou převážně k tanci. Po válce byl vývoj swingu ve svém přirozeném prostředí ukončen, jednak kvůli směřování jazzové hudby, která se po éře big bandů vydala k vyloženě netanečnímu bebopu, a jednak kvůli vzniku rock'n'rollu, který zastínil jazz a zaujal jeho místo v centru populární hudby (Pilný, 2014).

4.3 Expanze do Evropy a swing u nás

Do Evropy a do českých zemí se swingová hudba dostala během zlaté swingové éry třicátých a čtyřicátých let 20. století prostřednictvím gramofonových desek, a její život byl podpořen okouzlením tehdejší mladé generace, která začala jazz a swing, dříve zvaný hot jazz, sama hrát (Dorůžka, Poledňák: 1967). Hudební jazzová kultura u nás byla sice velmi rozvinutá, ale výstřední swingové tance, tak jako je tančili Američané, se u nás zřejmě netancovaly. Většina lidí na swingovou hudbu pravděpodobně tancovala moderní párové tance *onestep*, *foxtrot* a *charleston*, u nás známé již ve dvacátých a ve třicátých letech (Siblík, 1937: 337). Poslední z jmenovaných tanců zmiňuje Škvorecký v povídce *Zamřížovaný charleston*, odehrávající se v ochotnickém divadle: „Benno do úplného ticha zatroubil své škubavé synkopy, Brynych na bubínek odstopnul charleston, a už přes jeviště sekal nohama Rost'a v kostýmu Mozarta. A Krista zdvihla sukni a proti němu krásně švihala zamřížovanými bílými nožičkami, jen se mi míhaly před očima. Bylo to ohromné. Bylo to ono. Dul jsem charleston a obdivoval jsem ty dva, jak švihají nožičkami, před mříží i za ní.“ (Škvorecký, 1991: 111).

V době Protektorátu nebyla ze strany Němců jazzová hudba podporovaná, ale byla tolerovaná mnohem víc než v samotném Německu. Tam podle Horsta H. Langeho nebyla „nikdy zákonem zakázána, ale oficiálně byla stále nežádoucí“ (Koura, 2016: 151). Škvorecký ve své tvorbě popisuje nelegální činnosti, kterými lidé provokovali německé autority, jako

bylo třeba hraní jazzových koncertů. Program koncertu musel být předem schválen říšským komisařem, který byl z principu proti jazzu. Hudebníci pro tento účel dávali jazzovým skladatelům a písničkářům česky a německy znějící jména a názvy, které však komisař nemohl znát. Zároveň svou neznalost nemohl přiznat, aby se neznemožnil, na což jazzoví hudebníci spoléhali. To vedlo k situacím popsaným např. v povídce *Eine kleine jazzmusik*: „A týž den večer zahájili Maskovaní Bandité Rytmu v sále městského divadla v K. svůj pořad skladbou ‚Skočná úvodem‘ (Wir fangen an mit dem Hopstanz). Přítomní znalci rozpoznali ve skočné bez obtíží skladbu Casa Loma Stomp a přijali ji s nervy drásajícím potleskem. Pan Regierungskommissär Kühn, který se ve své lóži bez úspěchu pokoušel spočítat procento synkop, se zachmuřil. Zmocnila se ho předtucha, že árijský ráz radostných melodií bude narušen.“ (Škvorecký, 1969: 256).

Po válce se díky americkým vojákům swingová hudba i tance rozšířily po celé Evropě. V době po Únoru 1948 u nás opět nebyl jazz v oficiálních kruzích příliš oblíbený, tentokrát jako nežádoucí produkt americké kultury. Ale byl vzat na milost, když byl označen za lidovou hudbu amerických černochů utlačovaných kapitalisty, a během druhé poloviny padesátých let se swing těšil oblibě za hudebního doprovodu českých big bandů. Vývoj jazzu u nás byl z jedné strany ovlivněn socialistickou kulturní politikou, která kladla důraz na lidové umění jako zdroj nové tvorby, a z druhé strany proudem bebopu a cool jazzu. Swing byl brzy z parketu i populárního hudebního repertoáru vytlačen nově nastupujícím rock'n'rollem (Pilný, 2014). V tanci byl brzy nahrazen rock'n'rollovými tanci, které ze swingových tanců částečně vycházejí. Například *jive* (dnes řazený mezi latinskoamerické tance) má v podstatě stejné kroky jako *lindy hop*, ale nepoužívá *bounce* ani snížené těžiště, více se v něm zapojuje pohyb boky, a bývá rychlejší. Velmi rozšířený byl také *twist*.

4.4 Swingový revival osmdesátých let

Následovalo období, během kterého se celosvětově na swingové tance poněkud zapomnělo. Toto období skončilo v roce 1983, kdy kalifornský taneční pár, Erin Stevensová a Steven Mitchell, objevil filmové záznamy tance *lindy hop*. Tanečníci byli nadšeni, vyhledali a kontaktovali dva z původních členů Whitey's Lindy Hoppers, Ala Minnse a později Frankieho Manninga, a přesvědčili je, aby začali swingové tance učit. Ruku v ruce s tanečním swingovým revivalem (označovaným také jako neo-swing) se objevil i revival hudební. Vzniklo mnoho kapel, které odkazovaly na swing aranžováním swingových hitů, rytmikou, nástrojovým obsazením, obsahem a náměty textů, i celkovou image, ale zároveň vycházely i z dalších žánrů soudobé taneční hudby, nejčastěji ze ska, hip hopu nebo rocku.² Pro představu můžeme jmenovat např. skupinu Cherry Poppin' Daddies, a jejich neo-swingovou desku *Zoot Suit Riot*, která vyšla v roce 1997.

---

² Alespoň se tak sami označují, a jejich další tvorba je v žánrech ska, hip hop nebo rock.

V Čechách byly v osmdesátých letech módní spíše starší formy jazzových tanců z dvacátých let. *One step, two step, black bottom, shimmy* a *charleston* byly tance, jejichž výuka probíhala např. i na katedře tance HAMU v letním semestru 1988 v rámci kurzu společenských tanců.³ V Česku první generaci neo-swingařů reprezentoval Zdeněk Pilecký, který se předtím věnoval, a nadále i věnuje stepu, jazz dance a scénickému tanci (Poledňák, 2003). V roce 1991 se zúčastnil jako tanečník natáčení (ve swingové komunitě kultovního) filmu *Swing Kids* (1993), zobrazujícího hamburskou swingovou mládež v roce 1939, a její střety s nacistickou mocí. To ho přivedlo ke „swingování“, a v roce 1998 založil vlastní studio *Zig-Zag tap & swing*. Dalšími představiteli prvních neo-swingařů u nás jsou manželé Radomír a Kateřina Fojtů, kteří se také objevili ve snímku *Swing Kids*, a dále swingové tance vyučují v Hranicích na Moravě.

4.5 Globalizace a současná pražská swingová scéna

Vývoj swingových tanců se do dnešní doby nezastavil. V současné době tance přejímají prvky z dalších tanečních stylů, např. ze *street dance* nebo *tanga*.⁴ Stírají se rozdíly v tanečních formách mezi jednotlivými regiony, což zapříčinila mimo jiné globalizace swingové scény, mezinárodní festivaly s hostováním zahraničních lektorů a dostupnost videí na internetu z různých oblastí.

Swingové tance se provozují zejména na třech typech událostí – na lekcích (kurzech), tančírnách a festivalech. Asi nejsnazším způsobem, kterým se člověk k tančení swingových tanců může dostat, je otevřená lekce, konaná zpravidla na začátku nebo v průběhu tančírny. Taneční školy tím propagují své kurzy a zároveň podněcují rozšiřování swingové komunity, protože otevřená lekce se může nezávazně zúčastnit každý.

Kurzy swingových tanců jsou koncipované pro různé, na sebe navazující úrovně tanečníků od začátečníků přes mírně pokročilé po pokročilé, a většinou sestávají z 10-12 lekcí. Vyučují se různé taneční styly, nejčastěji *lindy hop* a *charleston*, v poslední době *balboa* a *shag*. Na lekcích se *rotuje*, což znamená, že po několika tancích se vymění partneři. *Rotování* rozvíjí citlivost k ostatním tanečníkům, což pomáhá ve vzájemném naladění při improvizaci s různými tanečníky. Není to však povinné, například když na lekce chodí partnerská dvojice, někdy se do *rotování* nezapojuje, protože se necítí komfortně. V pokročilé úrovni se přidává výuka párové akrobacie, zdokonalování improvizace a muzikality. Kurzy se odehrávají v soukromých prostorách tanečních škol, které školy vlastní nebo pronajímají.

V zimě se tančírna odehrávají většinou ve spřátelených kavárnách, v Praze je to například dejvická kavárna *Cafe Prostoru*, nebo ještě v poměrně nedávné minulosti *Jam*

---

³ Z rozhovoru s prof. Dorotou Gremlicovou, jaro 2021

⁴ Pořádají se dokonce i soutěže mezi swingovými a streetovými tanečníky, například „Vintage vs Modern Street Dancers Battle“, odehrávající se na festivalu *Montreal Swing Riot*. Tangem je inspirovaná například figura „tango dip“ v *balboe*.

Café. Pravidelně se konají v některých tanečních klubech, například v Trésoru na Vinohradech a U Staré paní na Starém Městě. Na jaře a v létě se tančírný pořádají kromě kaváren v nejrůznějších venkovních prostorách. V Praze bylo možné v minulosti navštívit tančírný na lodi Tajemství, na terase budovy Expo 58, na Gauči (letní venkovní kulturní prostor) ve Stromovce, na Rašínově nábřeží nebo na koupališti v Radotíně.

Další příležitostí, kde se tancují swingové tance, jsou festivaly. V Česku je největším festivalem mezinárodní Prague Spring Swing Festival, pořádaný studiem Zig-Zag Tap & Swing v součinnosti s Ondřejem Havelkou a jeho Melody Makers. Jeho hlavní tančírna, na festivalu nazývaná „party“, probíhá vždy ve festivalovou sobotu večer v Lucerně, a je populární i mezi veřejností, která se swingu obvykle nevěnuje. V Brně probíhá na začátku léta festival The Slow Down, na kterém se tancuje a vyučuje slow swing a blues. Kromě večerních „parties“ jsou součástí festivalových programů lekce se zahraničními lektory a formální i neformální soutěže.

5 Výzkumná část

V této kapitole se věnuji samotnému výzkumu, který jsem pro předkládanou bakalářskou práci provedla na začátku roku 2023 na pražských swingových tančárnách. Nejprve ustanovuji a komentuji vybranou metodologii, v druhé části představuji průběh a výsledky dotazníkového šetření, které se snažím interpretovat a doplnit o informace a postřehy z rozhovorů.

5.1 Metodologie výzkumu

Choreologie pro své výzkumné záměry adaptuje metody z jiných humanitních věd, nejčastěji z etnologie, antropologie a historiografie. V této práci jsem se rozhodla využít kombinaci metod, které mi nejlépe umožní nalézt odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si stanovila již v úvodu práce takto: jaké aspekty, které na swingové kultuře můžeme pozorovat, jsou pro swingaře důležité? Co je na swingu tak specifického, že tancují právě swingové, a ne jiné společenské tance? Kdo jsou lidé, kteří je tancují?

Jelikož se jedná o první výzkum swingové taneční scény tohoto typu, rozhodla jsem inspirovat sociologickými přístupy k získání většího množství dat, která následně podrobuji analýze. Antropologickou metodologií se inspiroji ve zkoumání swingové komunity, kdy sleduji swingové tance a jejich působení ve společenském kontextu, které se snažím interpretovat.

5.1.1 Kvantitativní a kvalitativní metody

V současných humanitních vědách se z obecného hlediska uplatňují dvě skupiny metod výzkumu – kvantitativní a kvalitativní.

Kvantitativní metody, které jsou typičtější pro sociologii, zahrnují sběr velkého množství dat a jejich následné vyhodnocení s různými kombinacemi a vztahy proměnných. Mezi hlavní výhody kvantitativních metod se řadí relativně rychlý a přímočarý sběr dat, přesná numerická data, poměrně rychlá analýza dat, užitečnost při zkoumání velkých skupin, možnost zobecnění na zkoumanou populaci a relativní nezávislost získaných dat na výzkumníkovi. (Hendl 2005: 49) Cílem kvantitativní metody je podle Dismana (2002: 286) testování hypotéz, které jsou odvozeny z dosavadního stupně poznání problému. Kvantitativní výzkum usiluje o potvrzení nebo vyvrácení těchto hypotéz o souvislostech mezi jevy a ověření jejich zobecnitelnosti na celou zkoumanou populaci. Příkladem kvantitativní metody může být dotazník nebo anketa.

Kvalitativní metody, často využívané v antropologii, hlouběji zkoumají menší množství vzorků, materiál je poté podroben analýze a interpretaci. Výhodami kvalitativních metod jsou podle Hendla (2005: 52) mimo jiné zkoumání fenoménu v přirozeném prostředí, hledání lokálních příčinných souvislostí, získávání vhledu a podrobného popisu při zkoumání jedince, skupiny, události nebo fenoménu, možnost studovat procesy a užitečnost při počáteční fázi

popisu fenoménů. Hlavním úkolem kvalitativních metod je pak vytváření nových hypotéz a teorií s cílem porozumět jevu ve všech podstatných souvislostech. (Disman 2002: 286) Příkladem kvalitativní metody je rozhovor nebo pozorování. Specifickou kvalitativní metodou výzkumu je pak autoetnografie, která podle Mendéze „umožňuje výzkumníkům a výzkumníkům čerpat z vlastních zkušeností k pochopení určitého fenoménu nebo kultury“. (Hřebačková, 2022: 43)

Někteří autoři pro větší kvalitu výzkumu navrhuji kombinaci kvantitativních a kvalitativních metod, pro což jsem se ve své práci rozhodla i já. Jelikož téma ještě nebylo zpracováno, zvolila jsem jako výchozí metodu dotazník, který přinese základní informace o stavu pražské swingové scény, potažmo o účastnících swingových tančiren. Upřesnění a doplnění informací, které se v dotazníku nepovede získat, provedu pomocí několika rozhovorů s vytipovanými účastníky swingových tančiren.

5.1.2 Autoetnografie

Jedna z kvalitativních metod, kterou jsem pro výzkum zvolila, je autoetnografie. Prvotním zdrojem informací k problematice swingu se staly mé vlastní zkušenosti s tančením a swingovou kulturou. Již během formulování výzkumných otázek a při konstrukci dotazníku jsem vycházela z vlastních zkušeností, které se v průběhu času měnily a formovaly. Kromě metody retrospektivního deníku, který jsem si v začátku práce zavedla pro zpětnou analýzu, jsem měla k dispozici svou seminární práci z prvního ročníku bakalářského studia taneční vědy, ve které jsem se věnovala podobnému tématu jako zde. Stručně jsem v ní nastínila původ a vývoj swingových tanců v Americe, jejich přenesení do Evropy, a stav současné taneční scény v Česku. Snažila jsem se v seminární práci popsat současnou podobu, ve které se swingové tance provozují, a naznačit důvody, kvůli kterým lidé swing mohou tancovat. Vycházela jsem z odborných studií o swingu a jiných tanečních komunitách, z dostupných rozhovorů s českými swingovými aktéry a z krásné literatury.

Moje uvažování o swingu se za poslední dva roky pod vlivem studia taneční vědy značně změnilo, je pro mě tedy velmi cenné reflektovat svou předchozí práci, své názory, postoje a jejich motivace. Díky studiu jsem získala od tance větší odstup, seznámila jsem se s různými teoretickými přístupy a možnými metodologickými způsoby zkoumání tance, které se snažím ve vnímání swingu reflektovat. To můj pohled na swingovou kulturu rozšířilo z nekriticky, až naivně zaujatého, na kritický, podepřený kromě vlastních zkušeností a znalostí z praxe i znalostmi z historie a teorie. Dalším stěžejním faktorem ve změně uvažování o swingu bylo seznámení se současnou pohybově improvizací a hudební jazzovou scénou. Jedním z hlavních mezníků pro mě byla praktická zkušenost s tzv. InterART jamy, mezioborovými jamy, kdy je, stejně jako ve swingu, přítomna improvizace, nicméně se improvizuje volně, navíc v kontaktu s dalšími účastníky. Těmi jsou kromě tanečníků i herci, mimové a hudebníci. Zůstává zde participační podstata události, ale forma,

okolnosti, účel i složení účastníků jsou zásadně odlišné. Považuji za přínosné mít k dispozici osobní srovnání různých typů takovýchto událostí. Současná hudební jazzová scéna mi pak otevřela dveře ke komplexnějšímu nazírání na hudbu obecně, ale zejména na vztahy hudební a pohybové složky, což tančírám s živou hudbou přidává nový rozměr vnímání, prožívání, ale i analýzy dění.

5.1.3 Dotazník

Koncepce dotazníku vychází z mé výzkumné otázky a dalších podotázek: Kdo tancuje v současnosti swing? Kdo je swingař – kdo se tak identifikuje, a jak se liší od toho, koho za swingaře považuji já? Které složky swingu jsou pro účastníky důležité a které méně?

Otázky jsem rozdělila na 3 tematické okruhy. Prvním jsou *statistické informace o swingování v Praze*, například jak často respondenti tancují swing, jak dlouho se swingu věnují apod., druhým okruhem jsou *aspekty swingového tance a swingové kultury*, které jsou pro respondenty důležité, a třetím je *swingová komunita*. Demografické otázky jsem zařadila na konec dotazníku.

Stejně tematické okruhy jsem využila i při vyhodnocování a analýze dotazníků. Atraktivitu dotazníků jsem se pokusila docílit krátkým rozsahem ve formátu přeloženého listu papíru A4, aby se dal vyplnit na místě během několika minut, a formami odpovědí, které byly buď zaškrťovací, nebo vyžadovaly krátké či škálové odpovědi. Přitažlivost dotazníků jsem se snažila podpořit hravým jazykem, který je swingovému světu vlastní, a odměnami v podobě ručně vyrobených pohlednic s motivy swingové kultury.

5.1.4 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor slouží k doplnění a rozšíření otázek a témat, které byly vzneseny v dotazníku. Vytvořila jsem osu pěti okruhů, které jsem s informátory chtěla postihnout. Jejich pořadí nebylo pevně dané, měnilo se v závislosti na aktuálním směřování konkrétního rozhovoru. Zmíněnými okruhy témat byla jednak nostalgie a osobní pohled na ní v souvislosti se swingem, jednak hravost a ironie ve swingu a jejich prožívání, otázka definice swingaře a jestli, případně proč se informátoři jako swingaři identifikují, vztah ke swingové historii a vztah ke swingové komunitě. U obou informátorů se některé postoje značně lišily, některé byly naopak téměř totožné. Jelikož jsem po komplikacích provedla pouze dva rozhovory, není tato výzkumná metoda příliš validní. Rozhovory přesto dokreslily mé povědomí o současné swingové scéně a vznesly úvahy k přemýšlení, které tuto práci posunuly.

5.1.5 Výběr vzorku a zkoumaného prostředí

Zkoumané prostředí jsem omezila na současnou pražskou swingovou scénu, jelikož jsem sama její součástí a je pro mě nejdostupnější. Dotazník jsem se rozhodla distribuovat pouze osobně na swingových tančíráních kvůli předvýběru respondentů, u nichž tak bude jisté, že

se swingových tančiren v současné době v Praze opravdu účastní. Stejně tak jsem vedla rozhovory s lidmi, které dlouhodobě na pražské swingové scéně potkávám.

Dotazníky jsem sbírala na pěti tančírnách dvou zavedených swingových tanečních škol. Dvě tančírny, odehrávající se v dejvické kavárně Cafe Prostoru pořádala taneční škola Swing Busters, tři pozorované tančírny proběhly v jazzovém klubu U Staré paní pod záštitou taneční školy Zig-Zag Tap & Swing. Původním záměrem bylo sbírat data na dvou tančírnách s živou hudbou, a na dvou tančírnách s reprodukovanou hudbou. Během výzkumu se však ukázalo, že na tančírnách s kapelou se potenciální respondenti k vyplňování dotazníků nemají, pravděpodobně kvůli vysoké účasti dalších návštěvníků kavárny a posluchačů, kteří nepřišli za tancem ale za hudbou. V celém prostoru vznikl dav, ve kterém se špatně pohybovalo, atmosféra byla poněkud napjatá a téměř nikdo neměl o dotazník zájem. Zvolila jsem tedy dále jen tančírny s reprodukovanou hudbou, na kterých byl větší klid a prostor pro vyplňování dotazníků a živou diskuzi, kterou mezi účastníky dotazník často vyprovokoval.

5.1.6 Průběh výzkumu

Dotazníky jsem sbírala v lednu a únoru roku 2023 na vytipovaných tančírnách, na které chodí dostatek lidí, tedy potenciálních respondentů. Celkem jsem sebírala 100 dotazníků na pěti tančírnách. Návratnost dotazníků byla téměř 100 %, některé dotazníky nebyly vyplněny kompletně, nicméně jsem je i přesto zařadila do analýzy. Nejčastěji respondenti nevyplňovali všechny otázky či tvrzení se škálovým hodnocením, což mohlo být způsobeno příliš mnoha otázkami tohoto typu. Naopak otázky s uzavřenými odpověďmi vyplnili všichni respondenti.

Sběr dotazníků probíhal od začátku každé tančírny. Na viditelné místo jsem umístila krabici na vyplněné dotazníky s popisem, štosy dotazníků, kelímek s propiskami a pohlednice. V Cafe Prostoru bylo toto místo na baru, respondenti tak měli příležitost při čekání na občerstvení vyplnit dotazník. V klubu U Staré paní byly dotazníky s dalšími náležitostmi umístěny na malém pódiu vedle DJe. Během všech tančiren jsem se snažila aktivně oslovovat účastníky, aby dotazník vyplnili, což se ukázalo jako strategie vedoucí k nejrychlejšímu a nejefektivnějšímu sběru. Nejsnáze se mi ostatní účastníci oslovovali, když jsem na tančírnu přišla ve společnosti přátel. Na tančírnách, na které jsem šla sama, jsem mnoho dotazníků nesesbírala. Jednak jsem se bez podpůrné skupiny přátel cítila velice zranitelně a stydlivě, a jednak mi bylo příliš trapné po každém setu tanců tanečního partnera požádat o vyplnění dotazníku.

Polostrukturované rozhovory jsem nakonec uskutečnila po různých komplikacích pouze dva. Kategorie rozhovorů tak bohužel není příliš reprezentativní, ale zařadila jsem je do práce pro doplnění konkrétních příkladů, názorů a myšlenek. Informátory mi byli dva muži ve věku 30 a 54 let, kteří se swingovým tancům dlouhodobě prakticky věnují. První rozhovor, který proběhl v domácím prostředí dotazovaného, působil více přirozeně a uvolněně, zřejmě i

proto, že jsme s informátorem dlouholetými přáteli. Druhý rozhovor se odehrál na neutrální půdě baru, a na začátku byl potřeba delší časový úsek pro uvyknutí respondenta na nahrávání a výzkumné účely rozhovoru.

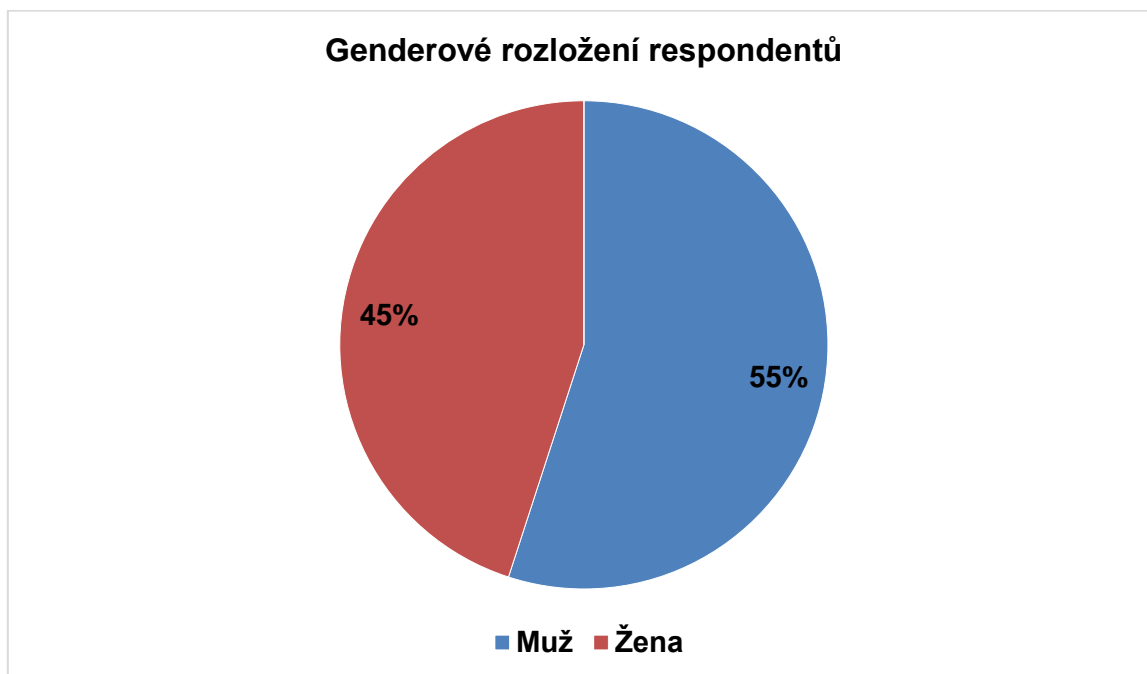
5.2 Výsledky dotazníkového šetření

Při analýze a zpracování sesbíraných dat jsem vycházela z tematických okruhů, které jsem stanovila při sestavování dotazníku. Okruhy *statistických informací o swingování v Praze, aspektů swingových tanců a dalších aspektů swingové kultury a swingové komunity* jsem doplnila o okruh *politický*. Některé okruhy se částečně vzájemně překrývají. Respondenty tohoto dotazníkového šetření je 100 lidí, kteří se v lednu a únoru 2023 účastnili swingových tančiren.

5.2.1 Demografické údaje

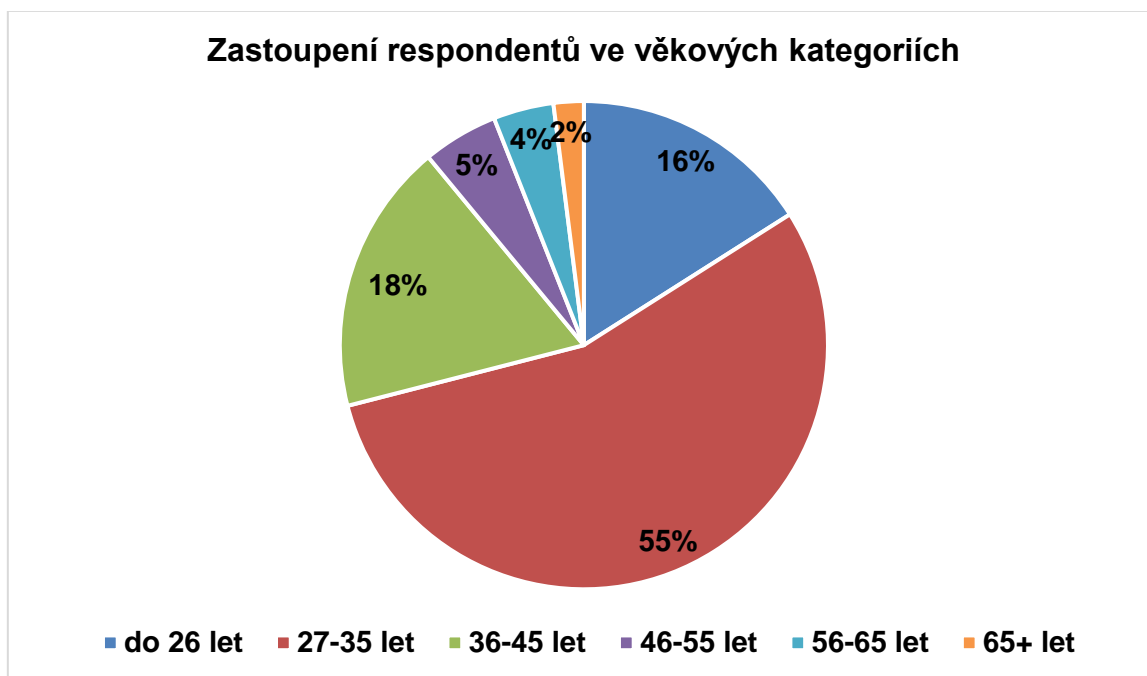
Genderové rozložení respondentů je 45 žen a 55 mužů. K jinému genderu se nikdo z respondentů nepřihlásil, což může být způsobeno nízkou atraktivitou swingových tanců pro queer osoby, jelikož se v nich uplatňuje tradiční genderové postavení v páru západní kultury.

Graf č. 1

Věkové kategorie jsem ustanovila do 26 let včetně, kvůli obvyklému věku konce studia. Spodní hranici jsem neomezila, nicméně všichni respondenti do 26 let byli zároveň starší 23 let. Druhá kategorie je od 27 do 35 let včetně, dále jsou věkové kategorie řazeny po intervalu 10 let. 16 % respondentů uvedlo věk do 26 let, největší část, 55 % respondentů je mezi 27 a 35 lety, 18 % mezi 36 a 45 lety, pouhých 5 % mezi 46 a 55 lety, a o zbylých 6 % se dělí 56-65 let s kategorií 65 a více let. Průměrný věk respondentů je 34,54 let.

Graf č. 2

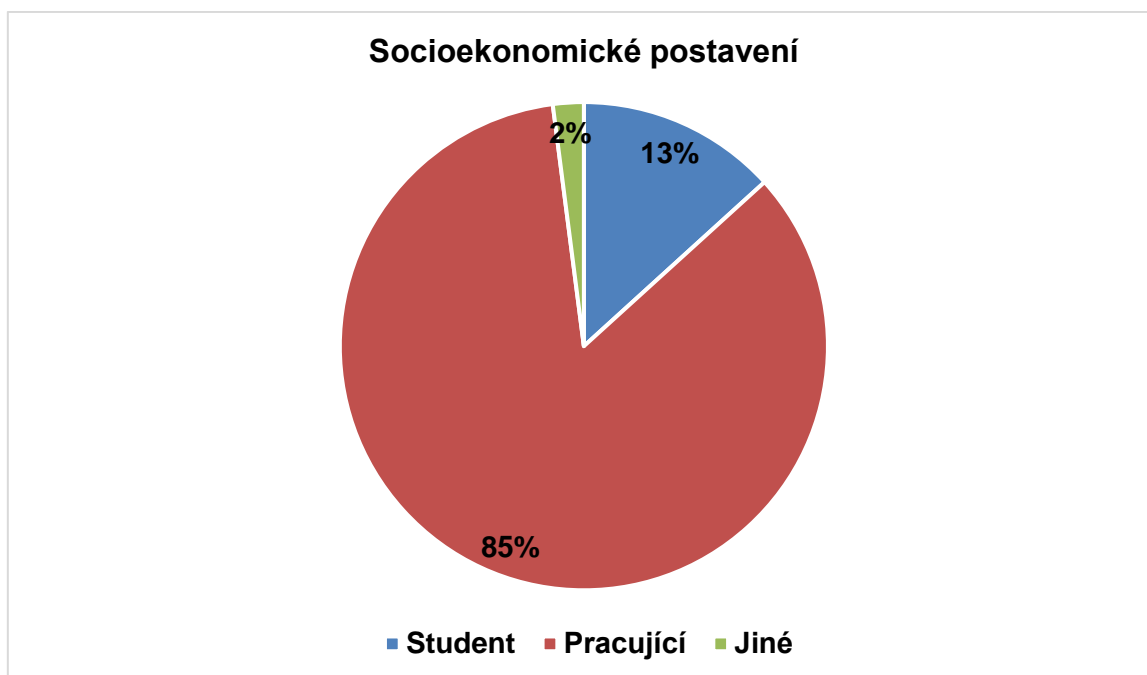
Mezi další demografické otázky jsem zařadila nejvyšší dosaženou úroveň vzdělání. 19 % respondentů uvedlo středoškolské s maturitou, 81 % respondentů vysokoškolské vzdělání.

Graf č. 3

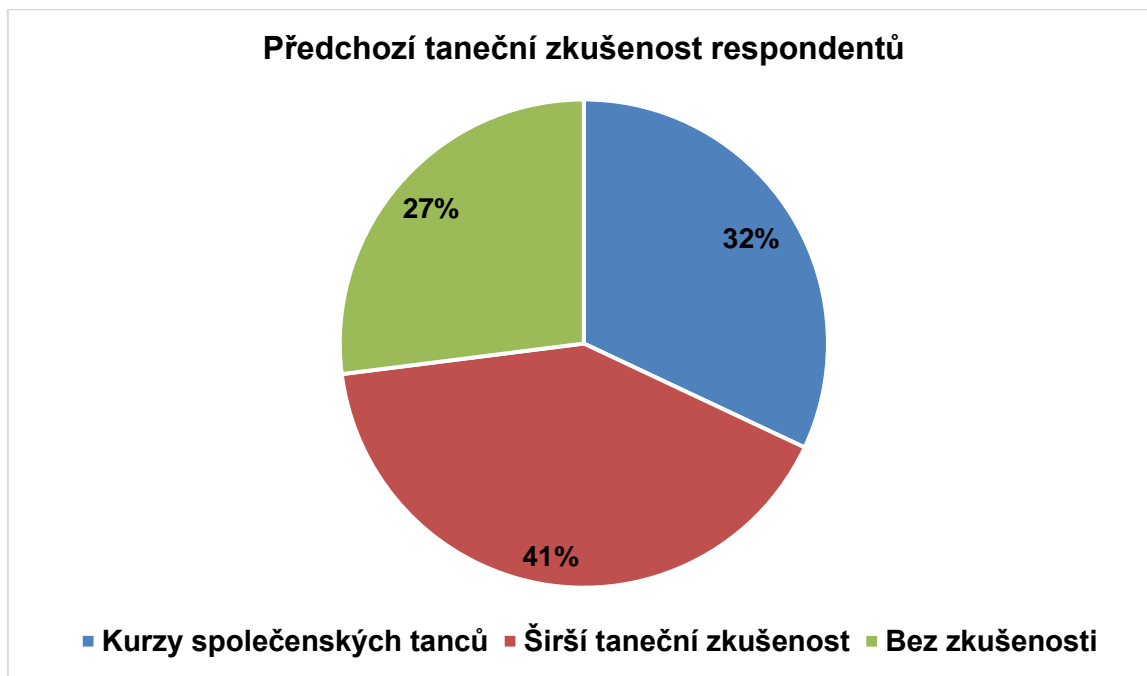
V další otázce respondenti uvádí své socioekonomické postavení, kdy 85 % respondentů je pracujících, 13 % tvoří studenti a 2 % zastupují respondenty ve starobním důchodu nebo na rodičovské dovolené.

Graf č. 4

Rozložení předchozí taneční zkušenosti mezi respondenty je poměrně vyvážené. Zhruba třetina respondentů prošla tzv. „tanečními“, kurzy společenských standardních a latinskoamerických tanců. Větší část, 41 % respondentů, uvedla širší taneční zkušenost, nejčastěji s různými lidovými tanci, nebo s některou ze scénických podob tance. 27 % respondentů uvádí, že nemají žádnou předchozí taneční zkušenost.

Graf č. 5

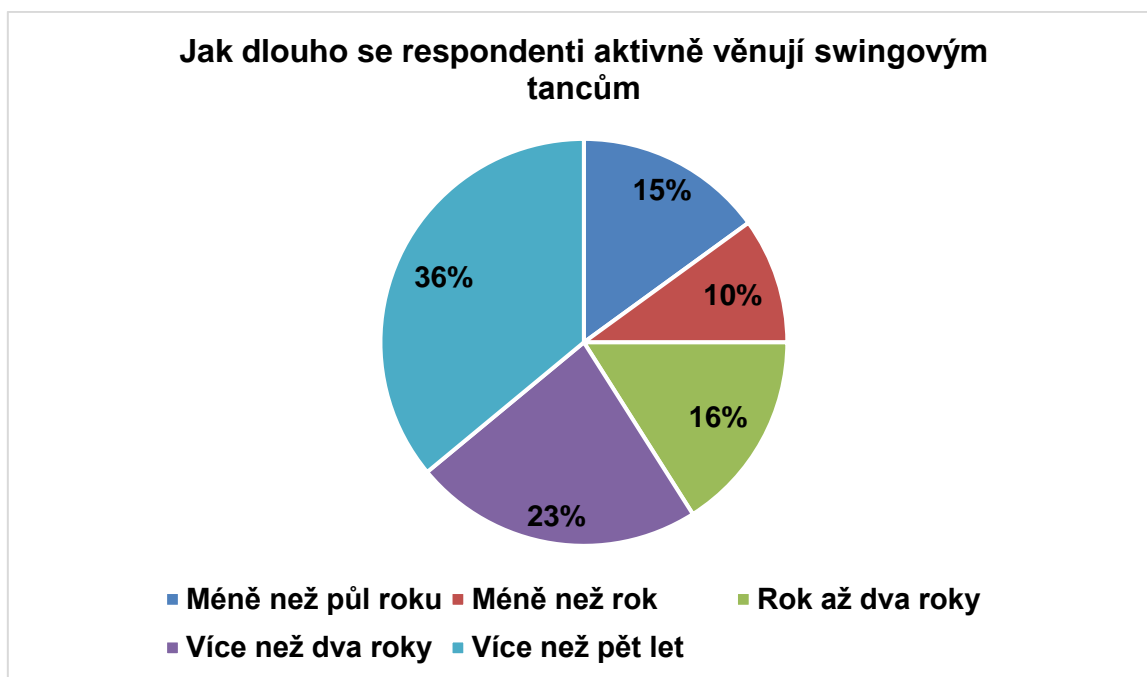
Z dotazníků vyplývá, že respondenti jsou převážně pracující a vysokoškolští studenti, ženy a muži mezi 24 a 45 lety, s ukončeným vysokoškolským vzděláním či středoškolským vzděláním s maturitou s různou mírou taneční zkušenosti.

5.2.2 Statistické informace o swingování v Praze

Jedním tematickým okruhem otázek v dotazníku jsou *statistické informace o swingování v Praze*, ve kterých získávám neosobní informace typu, jak dlouho se respondenti věnují swingu, kde se naučili tancovat swingové tance a podobně. Po předložení výsledků komentuji korelace mezi některými kategoriemi.

První z otázek zjišťuje, jak dlouho se respondenti aktivně věnují swingovým tancům. Největší část, 36 %, se jim věnuje déle než 5 let. Více než 2 roky se jim věnuje 23 % respondentů, rok až dva roky 16 % respondentů, a méně než rok 25 % respondentů, z nichž 15 % se swingovým tancům věnuje méně než půl roku. Tři čtvrtiny respondentů swingují déle než rok, pouze čtvrtina dotazovaných by spadala do kategorie „nováčků“. To poukazuje na stálost velkého množství tanečníků na swingové scéně a kontinuitu v provozování swingových tanců.

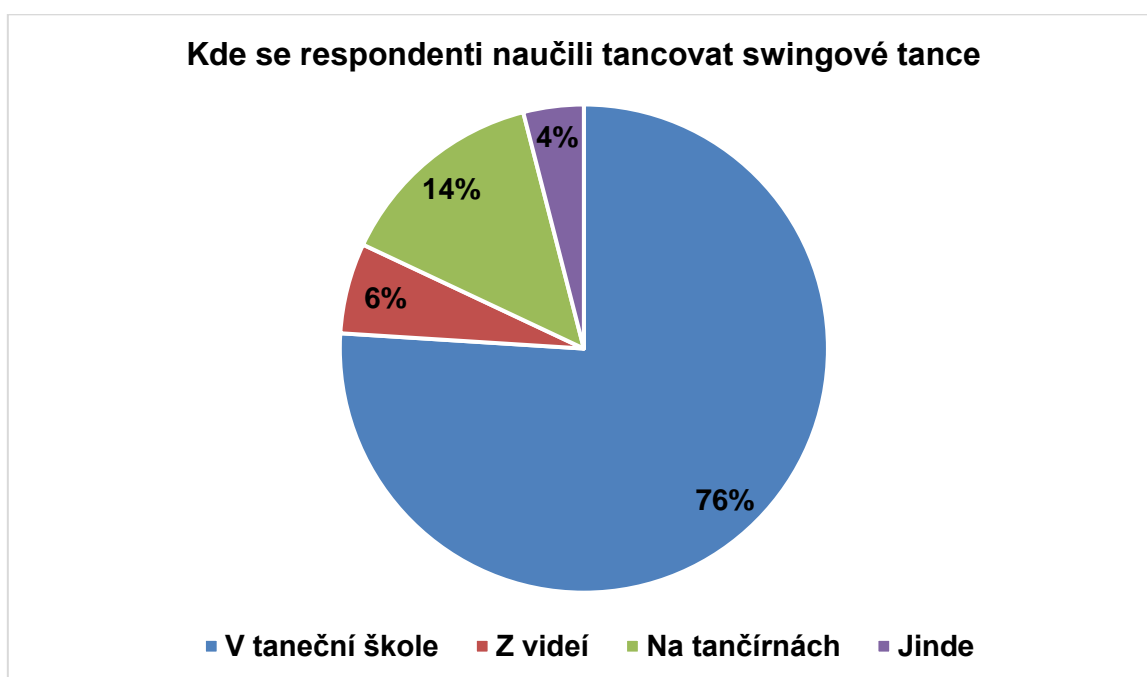
Graf č. 6

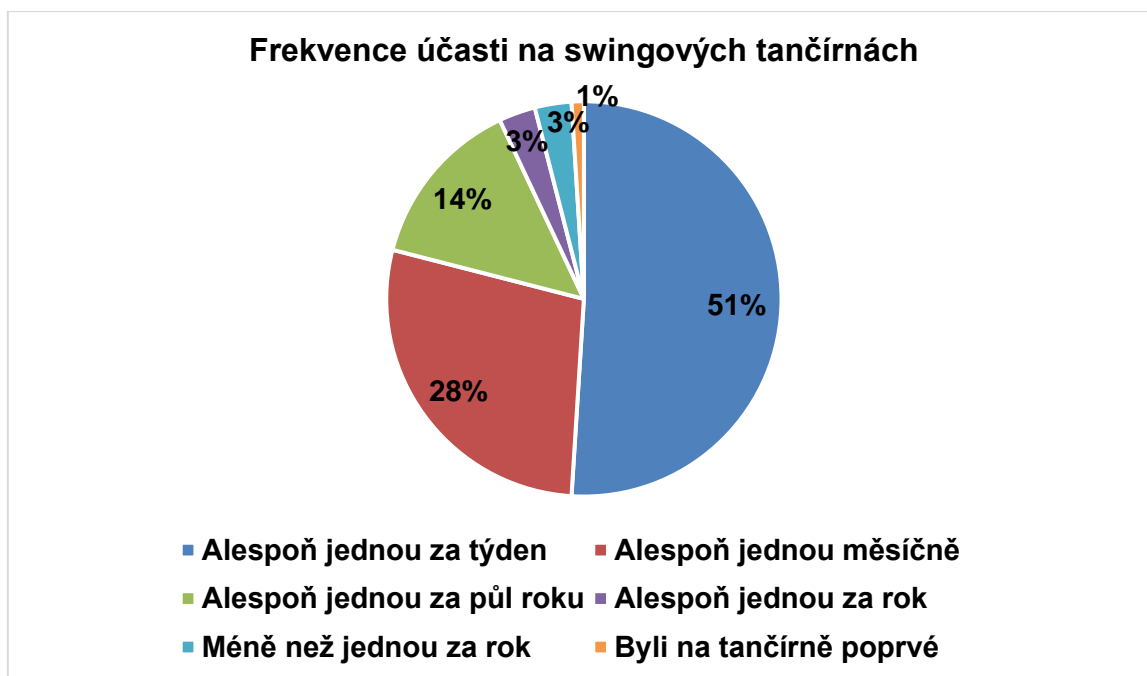
Další otázka mapuje, kde se účastníci naučili swingové tance tančit. Více než tři čtvrtiny respondentů se je naučily v taneční škole. Na tančírnách se tancovat naučilo 14 % respondentů. V dotaznících se objevily vepsané komentáře respondentů, že primárně se učili swingovým tancům v taneční škole, nicméně bez procvičování na tančírnách by se tancovat nenaučili – zřejmě by zde bylo na místě přeformulování otázky, nebo možnost zvolení více odpovědí. Pouhých 6 % respondentů se naučilo tancovat z videí, a 4 % měla jiný způsob výuky, který specifikovali jako soukromého lektora či výuku od přátel, kteří již swingové tance uměli. Jeden z respondentů, který se věnuje swingu déle než 5 let, k této odpovědi vtipně poznamenal, že se tancovat nenaučil.

Graf č. 7

Třetí otázka zjišťuje frekvenci účasti respondentů na tančárnách. Ta je poměrně vysoká, 51 % respondentů dochází alespoň jednou týdně, 28 % respondentů alespoň jednou měsíčně. Menší část, 14 % respondentů se účastní alespoň jednou za půl roku, 6 % se stejný dílem rozděluje mezi účast alespoň jednou ročně a méně než jednou ročně, 1 % bylo na tančárně vůbec poprvé. Celkem 79 % respondentů dochází na tančírny pravidelně a poměrně často. Z toho vyplývá, že swingové dění je živé, a potkávají se na něm z velké části stále ti samí lidé. To zároveň potvrzuje teorii o swingové komunitě, součástí jejíž definice je, že spolu členové často interagují.

Graf č. 8

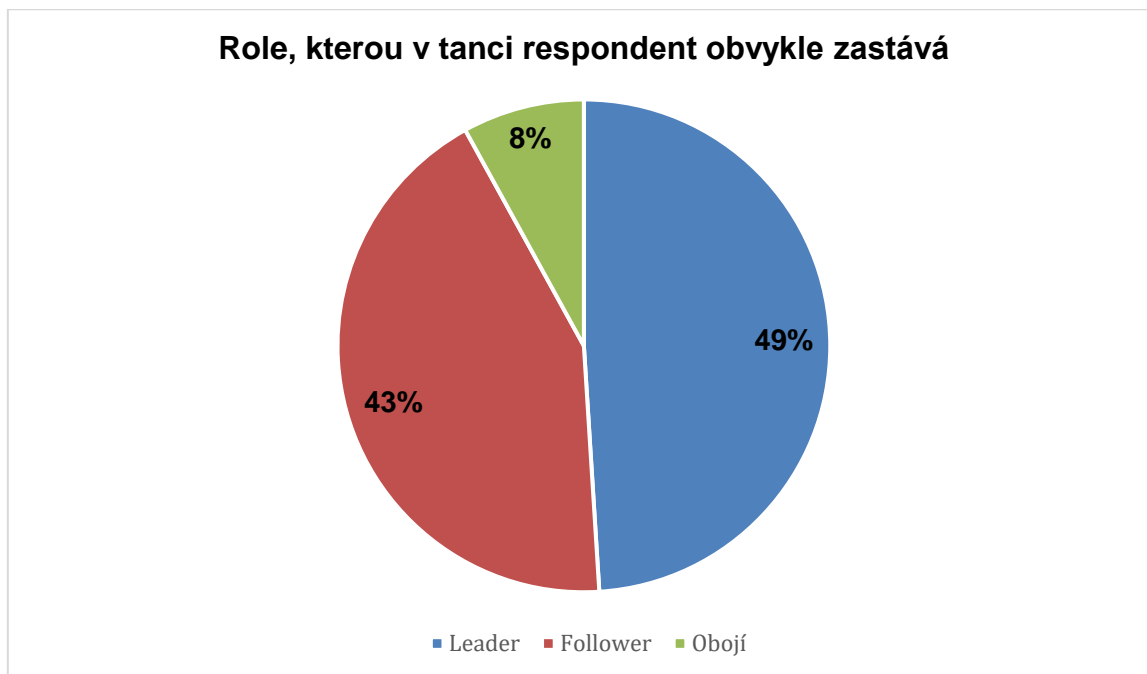
Dalším předmětem otázek je účast na swingových festivalech. 24 % respondentů uvedlo, že se účastní pouze českých swingových festivalů, 4 % se účastní pouze zahraničních. Po 36 % se respondenti účastní českých i zahraničních festivalů, nebo se festivalů neúčastní vůbec. Předpokládám, že většina respondentů, kteří uvedli pouze české festivaly, se účastní pražského Prague Spring Swing festivalu, který je nejen mezinárodně proslulý, ale je oblíbený i mezi veřejností, která se swingu obvykle nevěnuje. Těchto 24 % tedy může zahrnovat i tzv. sváteční festivalové swingaře, což by mohlo výsledek poněkud zkreslit. Naopak swingoví nadšenci, kteří swingem žijí, jezdí na všechny dostupné festivaly jak v Česku, tak v zahraničí. Třetí výrazná skupina, která se festivalů neúčastní vůbec, zřejmě nepřikládá swingu ve svém životě takový význam, aby jezdila na specializované festivaly, které jsou v poměru k běžnému provozování swingu velmi nákladné. Kromě festivalového pasu, dopravy a ubytování může jít například o taneční boty, oblečení a občerstvení.

Graf č. 9

Poslední z obecnějších informací je role, kterou respondent v tanci obvykle zastává. Ze 49 % jde o *leadery*, ze 43 % o *followers*, a 8 % zastává obě role. Toto rozložení reflektuje tradiční postavení párovém tanci v západní kultuře, kdy jeden vede a druhý následuje. Zastávání obou rolí je navíc většinou možné až ve velmi pokročilé úrovni tancování, i proto je zřejmě toto procento tak malé.

Graf č. 10

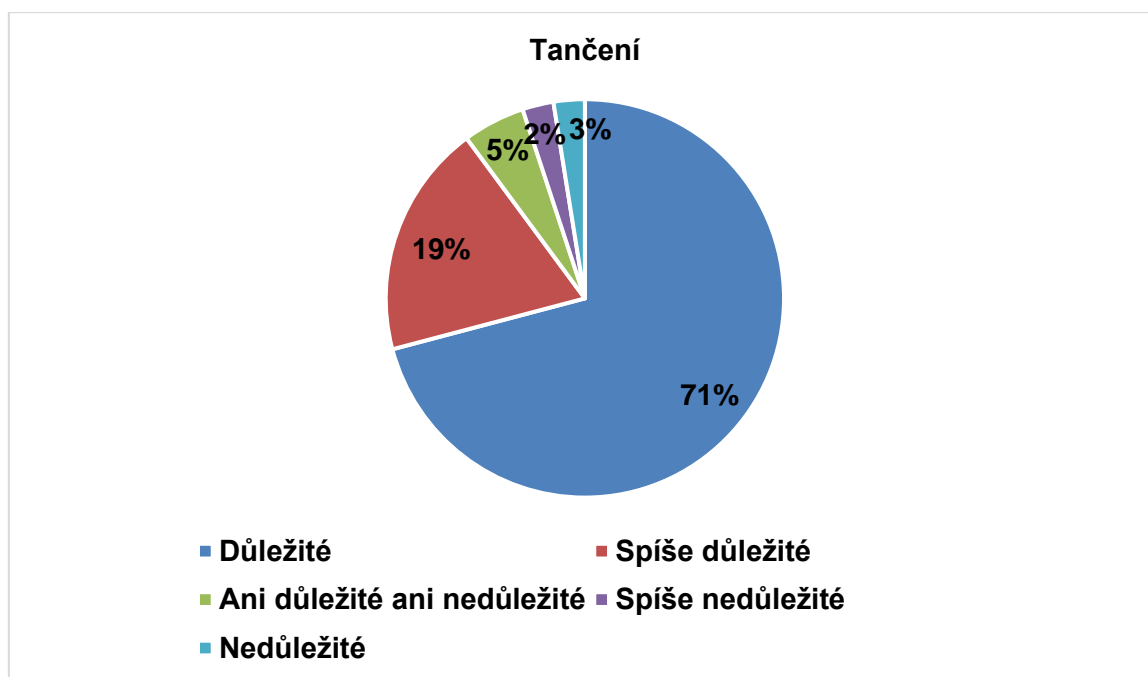
Korelaci vidím zejména mezi kategoriemi gender a role, kterou respondent obvykle v tanci zastává. Překrývají se, kategorie *leader* je tvořena pouze muži, kategorie *followers* je tvořena pouze ženami. Respondenti, kteří běžně zastávají obě role, jsou v poměru dvě ženy a šest mužů.

5.2.3 Aspekty swingových tanců a tančiren

Druhým zkoumaným okruhem informací je *důležitost aspektů swingového tance a tančiren*. Předpokládám, že nejdůležitější bude samotné tančení, neboť se jedná primárně o taneční událost. Pozorování ostatních při tanci bude méně, ale stále důležité, jako inspirace a doplnění atmosféry. Předpokládám, že živá hudba je oblíbenější než reprodukováná, neboť zintenzivňuje prožitek a povahu události, která se odehrává pouze teď a tady. Aspekt pohybu a tréninku fyzické kondice nebude důležitý, protože tančírny mají primárně jiné funkce – například sociální, zábavnou. Humor a ironie jako jedny z hlavních charakteristik swingové kultury budou velmi důležité. Odívání a styl na tančírnách bude důležitý z estetických důvodů, pro dokreslení celkové atmosféry a vlastního pocitu při tančení.

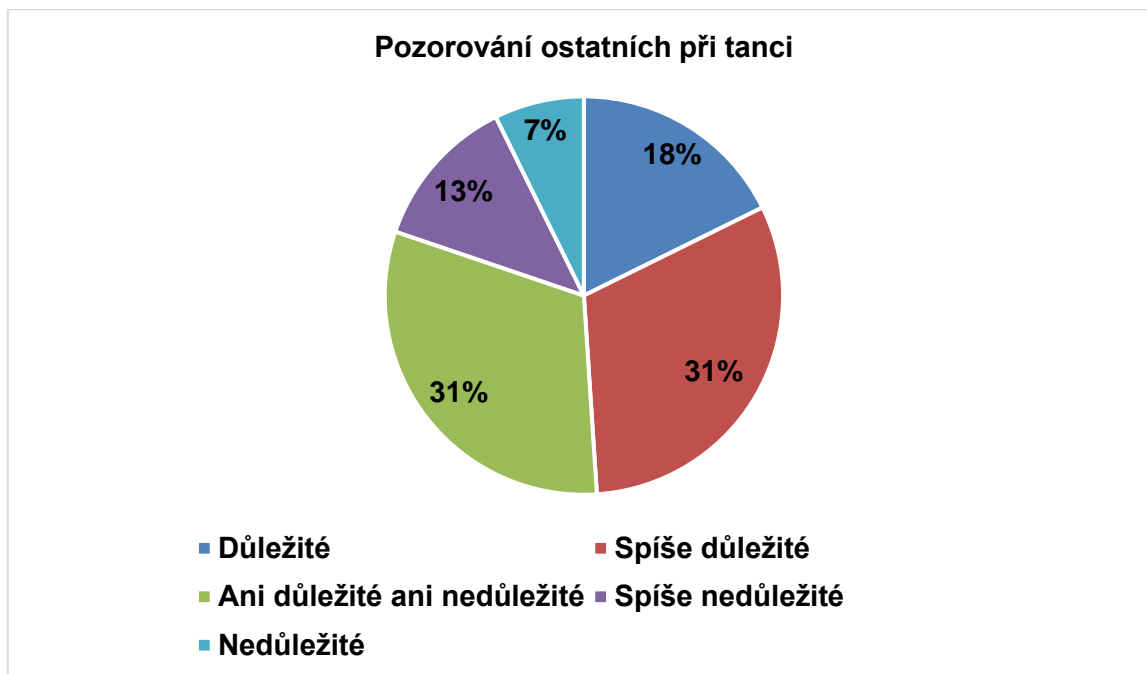
Tančení se ukázalo jako jeden z nejdůležitějších aspektů swingových tanců a tančiren. 71 % respondentů jej označuje za důležité, 19 % za spíše důležité. Pro 5 % respondentů není tančení stěžejní, ale ani nedůležité. Zbýlých 5 % respondentů považuje tančení za spíše nedůležité a nedůležité.

Graf č. 11

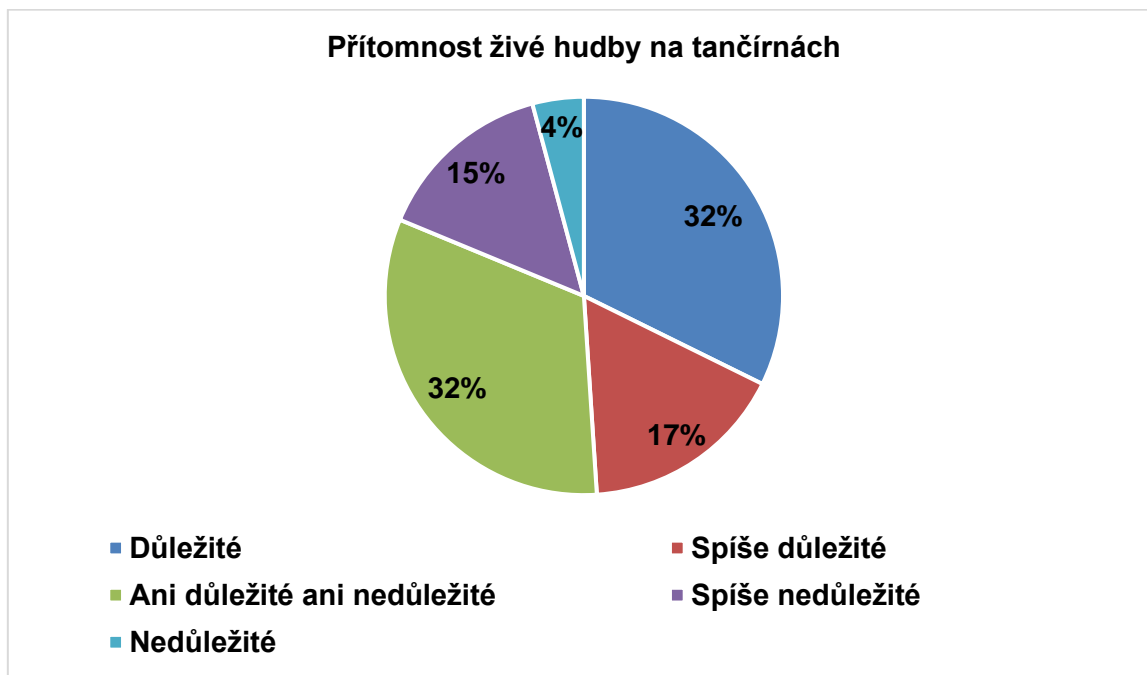
Pozorování ostatních při tanci považuje za důležité a spíše důležité téměř polovina respondentů, celkem 49 %. Dalších 31 % respondentů nepřikládá pozorování ostatních zvláštní význam, a pro 20 % respondentů je spíše nedůležité až nedůležité. To může být dáno úrovní znalostí swingových tanců, kdy si méně zkušení tanečníci více užijí pohled na zkušenější, nebo prioritizací jiných atmosférotvorných prvků.

Graf č. 12

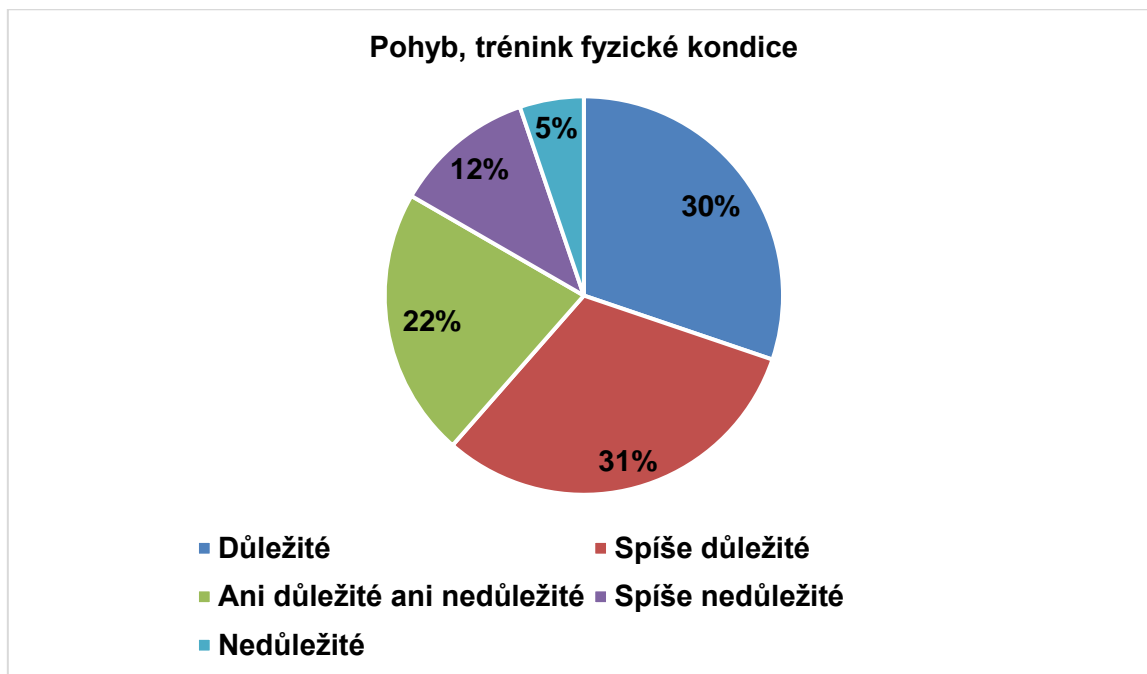
Přítomnost živé hudby považuje za důležitou a spíše důležitou 49 % respondentů. Pro 32 % respondentů není ani důležitou, ani nedůležitou složkou, což může způsobovat jejich zaměření na taneční a další, nehudební složky události, stejně jako u 19 % respondentů, pro které je přítomnost živé hudby spíše nedůležitá až nedůležitá.

Graf č. 13

Pohyb a trénink fyzické kondice byl pro respondenty překvapivě důležitý, 61 % jej uvedlo jako důležitý a spíše důležitý. Pro 22 % respondentů není ani důležitý, ani nedůležitý, což vykládám tak, že kromě důležitějších prvků události se mimochodem intenzivněji pohybují. Pro zbylých 17 % respondentů není trénink fyzické kondice během tančení důležitý, zřejmě se zaměřují na jiné aspekty tančírén.

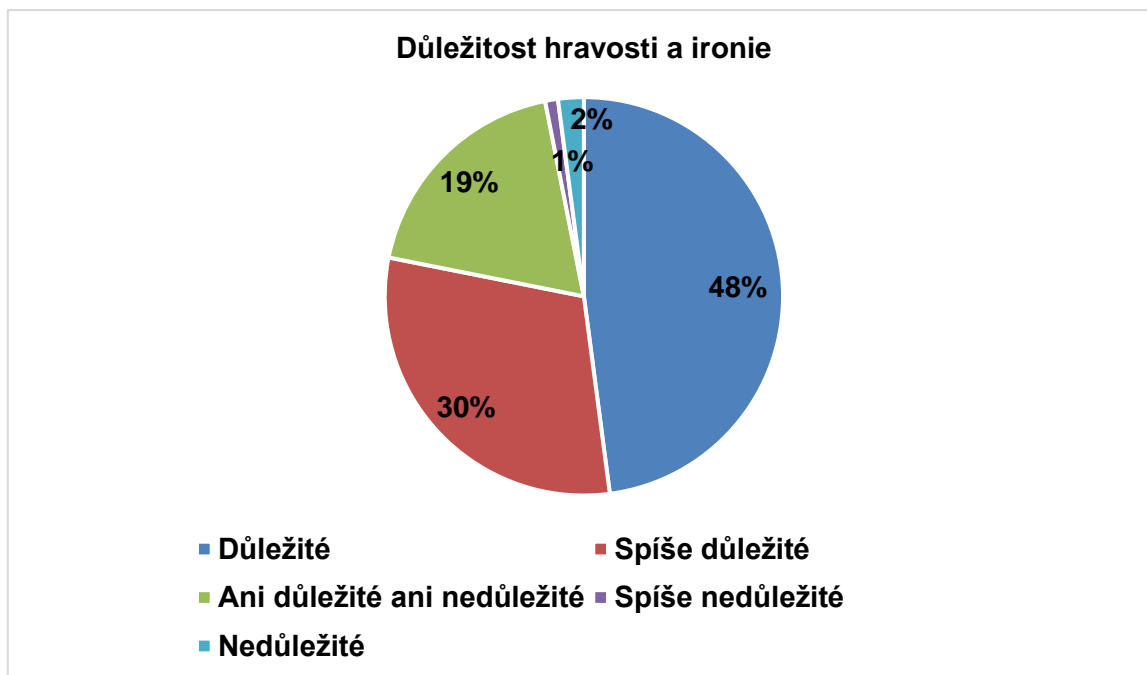
Graf č. 14

Hravost a ironie jsou jako jedny ze základních charakteristik povahy swingových tanců pro respondenty poměrně důležité. Pro 78 % respondentů jsou stěžejní, 19 % respondentů jim nepřikládá zvláštní význam a pouze pro 3 % jsou nedůležité.

Graf č. 15

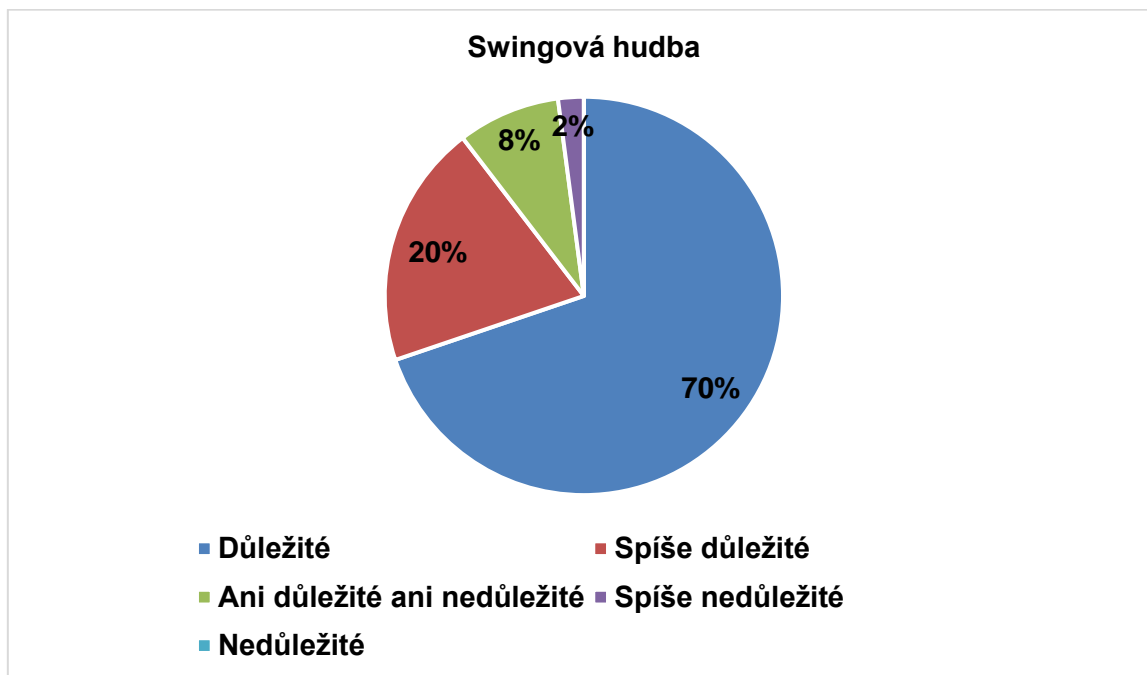

5.2.4 Další aspekty swingové kultury

Třetím okruhem otázek jsou *aspekty swingové kultury*, které jsou pro respondenty různě důležité. Předpokládám, že swingová hudba, která u nás historicky byla a stále je rozšířenější než swingové tance, je velmi důležitá jako nedílná součást swingové kultury. Móda a styl jsou důležité, protože jsou součástí swingové kultury, symbolicky na ni odkazují. Atmosféra prostoru bude také důležitá, protože je v bezprostřední interakci s událostí a do velké míry utváří její charakter. Nostalgie bude hojně přítomná, protože dnešní obraz swingu je stále silně ovlivněn minulostí a obrazem doby, ve které vznikl. Vztah k české a americké historii nebude významný, ale do určité míry se objeví, protože minulé výskyty fenoménu mohou poskytovat inspiraci pro jeho dnešní provozování a vnímání.

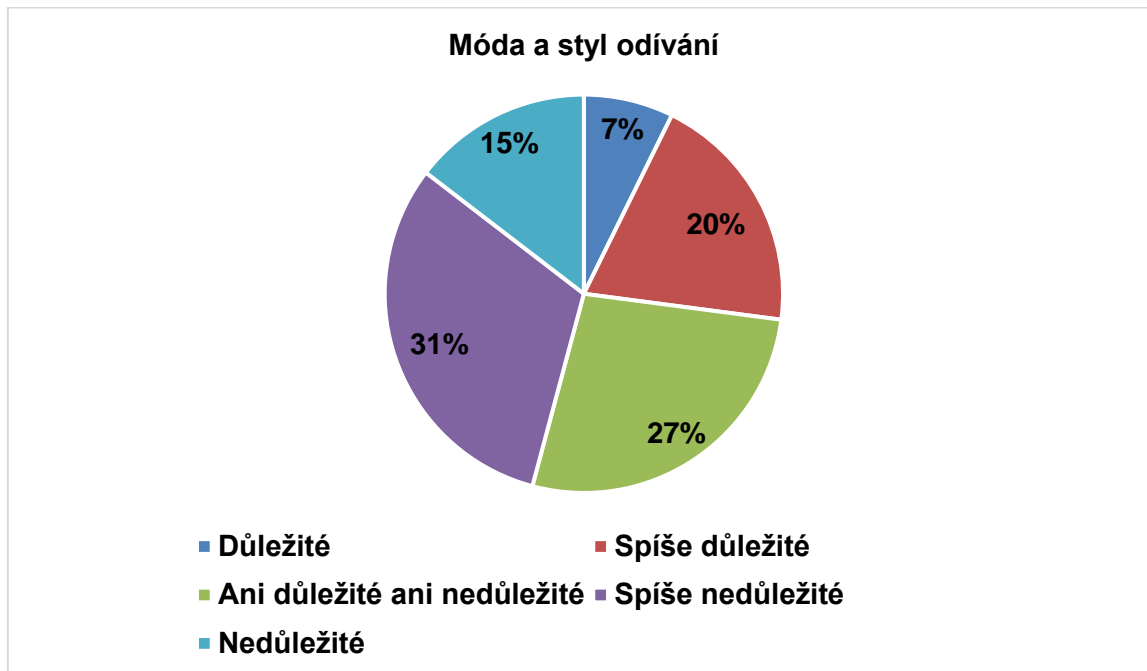
Swingová hudba se ukázala jako jeden z nejdůležitějších elementů swingové kultury, 71 % respondentů ji považuje za důležitou, 20 % za spíše důležitou, 8 % ji na škále důležitosti umísťuje ve středu. Pouhá 2 % považují swingovou hudbu za spíše nedůležitou, za nedůležitou ji nepovažuje z tázaných nikdo.

Graf č. 16

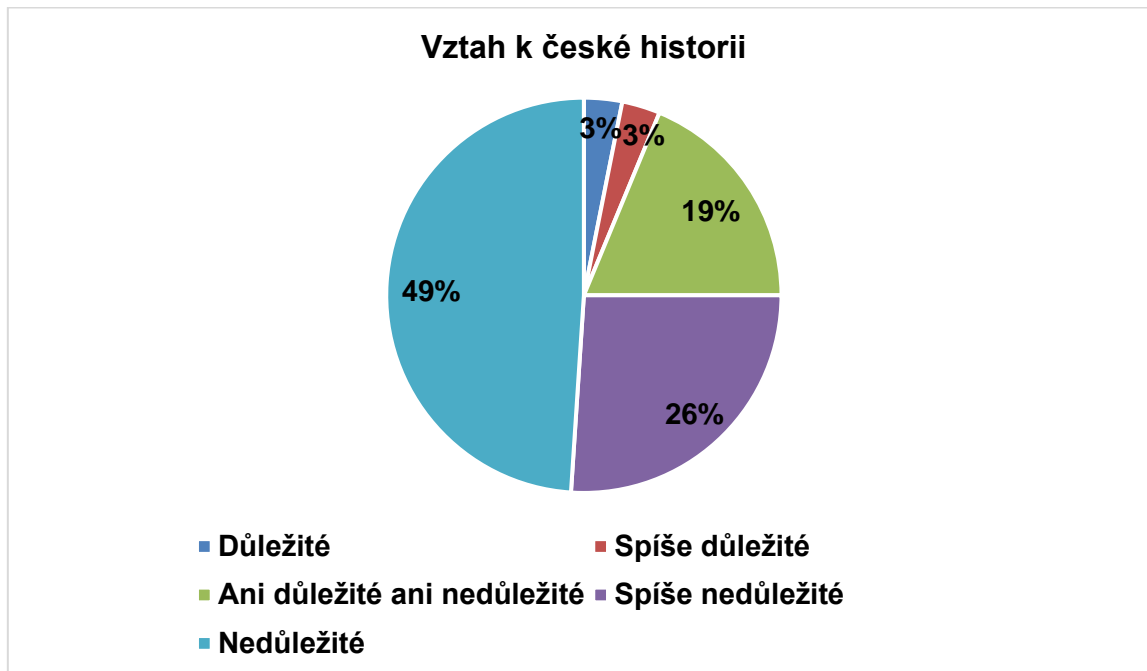
Móda a styl oblékání byly pro respondenty překvapivě nedůležité. Dohromady pouze 27 % dotazovaných jim přikládá spíše důležitý a důležitý význam, stejný díl módě nepřikládá zvláštní význam, a pro 46 % respondentů je spíše nedůležitá až nedůležitá. Z vnějšího pohledu swingové události působí, že se na ně všichni lidé oblékají speciálně, inspirováni dobou, ve které swing vznikl. To však může být způsobené zapamatovatelností takových oděvů a upraveného zevnějšku, i když jej uvidíme pouze u třetiny účastníků. Oproti běžnému dennímu oděvu, který nám v mysli neutkví, jsou „stylově“ odění tanečníci více viditelní.

Graf č. 17

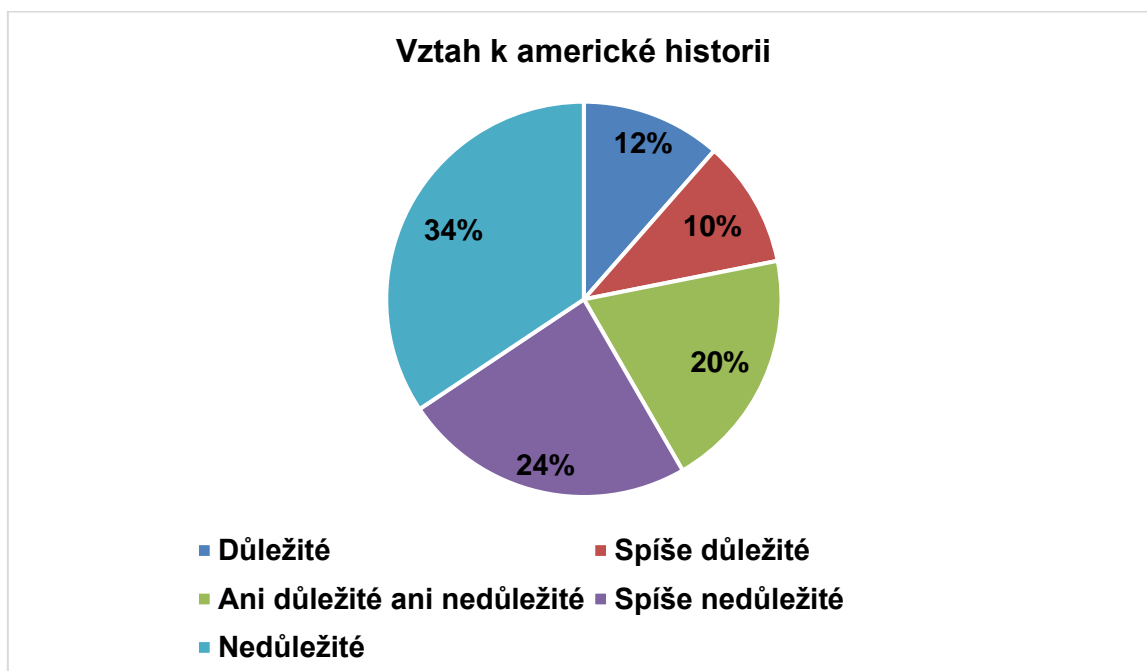

Vztah k české a americké historii není ani v jednom případě valný, k americké je přeci jen trochu větší, zřejmě kvůli původu fenoménu. Za důležitý považuje vztah k české historii pouze 6 % respondentů, 19 % mu nepřikládá zvláštní význam, a pro tři čtvrtiny (75 %) dotazovaných není důležitý. Důvodem může být například málo rozšířené povědomí o české swingové taneční historii, nebo absence ztotožnění s ní. K důležitosti vztahu k americké historii se hlásí celkem 22 % respondentů, 20 % mu nepřikládá podobně jako vztahu k české historii valný význam. Pro 58 % respondentů není důležitý.

Graf č. 18

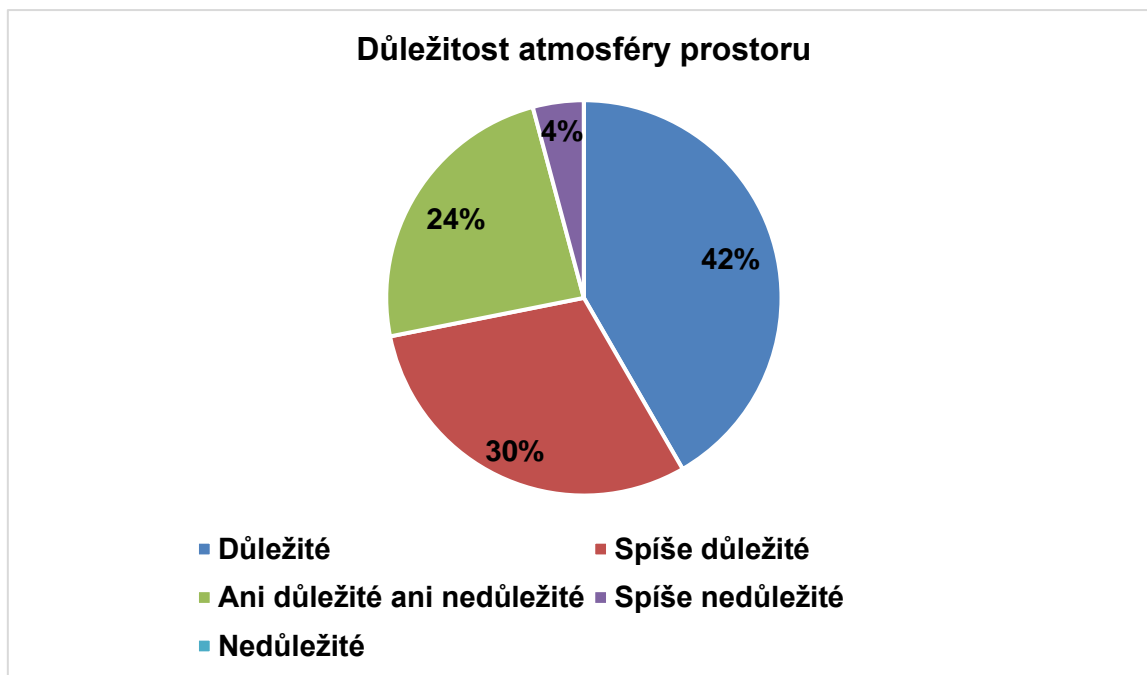

Graf č. 19

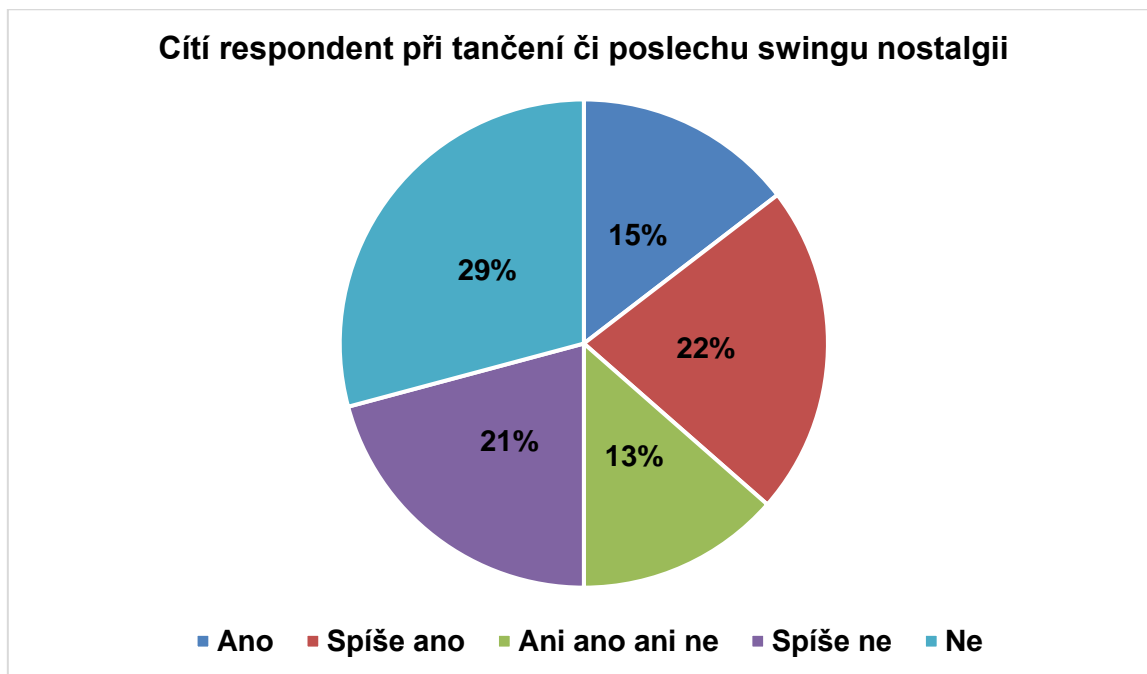
Atmosféra prostoru nese podobnou důležitost jako swingová hudba. 62 % respondentů ji považuje za důležitou, pro 24 % není stěžejní, a pouze 4 % ji považuje za spíše nedůležitou. Nikdo z dotazovaných ji neoznačil za nedůležitou.

Graf č. 20

Poslední otázka tohoto okruhu zjišťuje, zda respondent při tančení či poslechu swingu cítí nostalgii. Ukazuje se, že 50 % dotazovaných nostalgii nepociťuje nebo spíše nepociťuje, 13 % stojí na pomezí, a 37 % na otázku odpovědělo kladně. Bylo by zajímavé zjistit, k čemu se nostalgie váže. Oba informátoři, s kterými jsem vedla rozhovory, nostalgii ve swingu pociťovali, nedokázali však přesně určit, v čem spočívá.

Graf č. 21

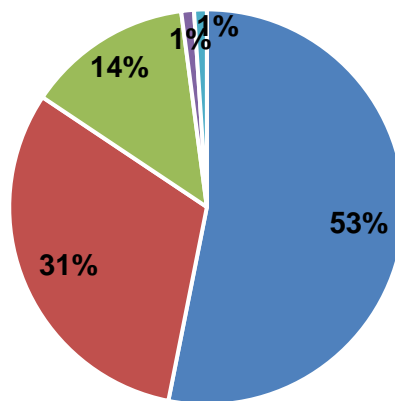
5.2.5 Swingová komunita

Posledním okruhem jsem otázky ke *swingové komunitě*.

Trávení času s přáteli a partnery je podle výsledků z dotazníku jeden z nejdůležitějších aspektů swingové komunity. 84 % respondentů jej označilo za důležitý a spíše důležitý, za neutrální 14 %, za spíše nedůležitý a nedůležitý dohromady pouhá 2 %.

Graf č. 22

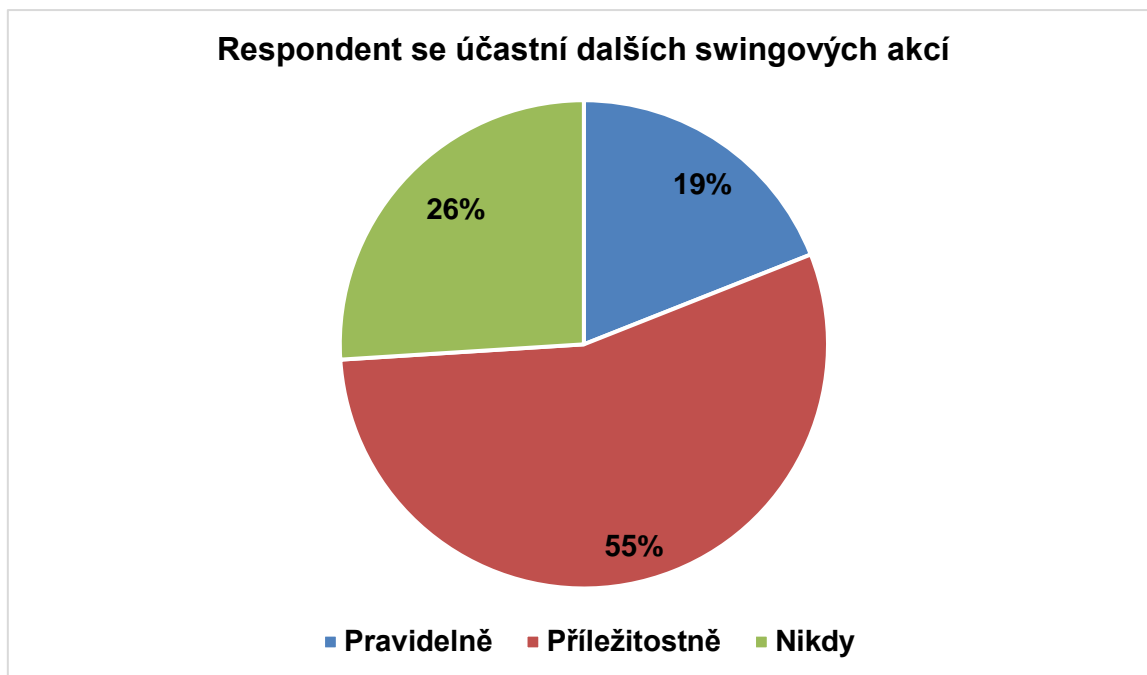
Trávení času s přáteli a partnery

- Důležité
- Spíše důležité
- Ani důležité ani nedůležité
- Spíše nedůležité
- Nedůležité

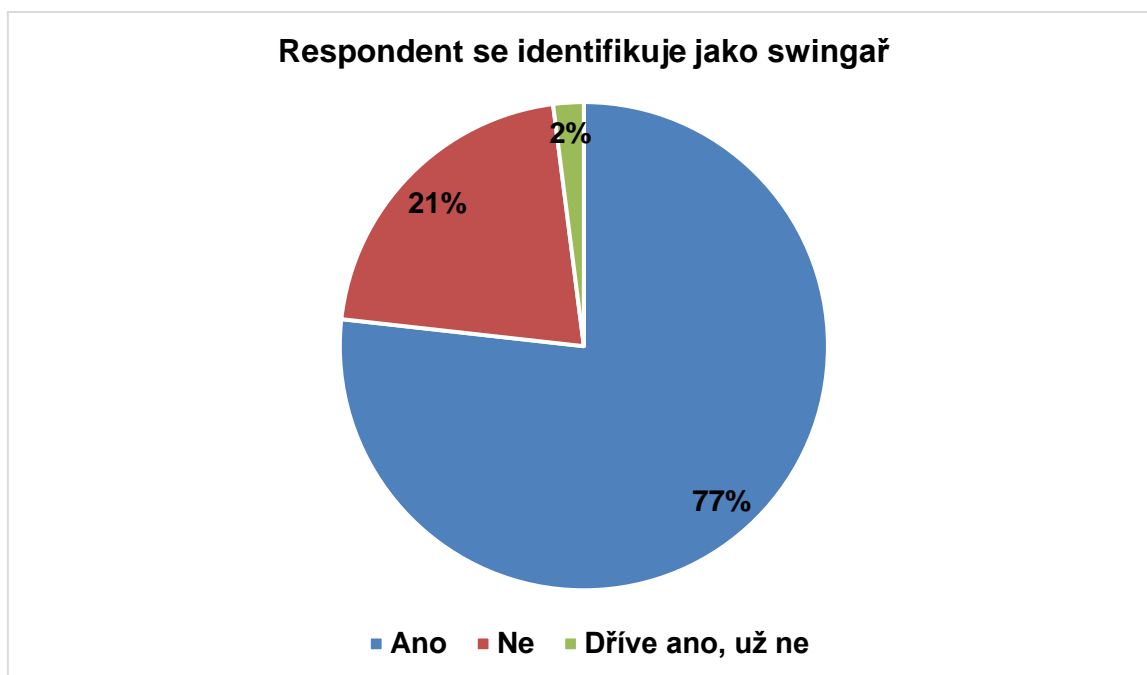
Dalších swingových netanečních akcí, jako jsou například hudební workshopy, bazárky a podobně, se 19 % respondentů účastní pravidelně, 55 % příležitostně a 26 % nikdy. To poukazuje na širší uplatnění swingové komunity, která se nezaměřuje pouze na tanec.

Graf č. 23

Jako swingař se identifikuje 77 % dotazovaných. 21 % se za swingaře nepovažuje a 2 % se za swingaře dříve považovalo, v současné době již však ne.

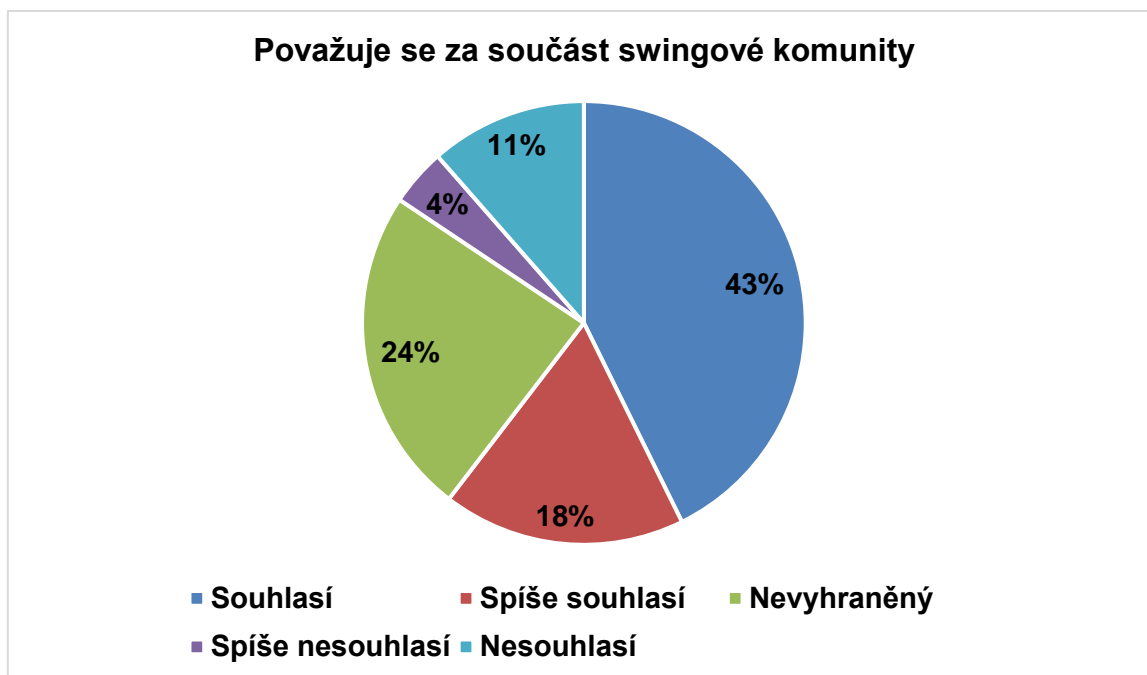
Graf č. 24

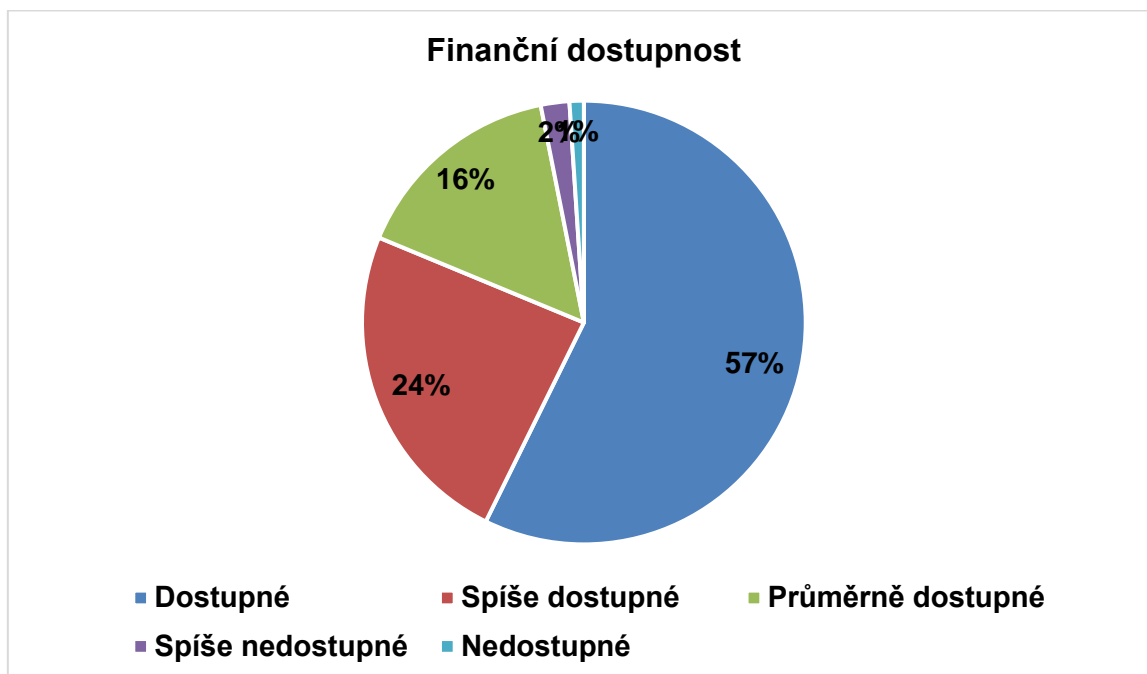
Téměř všichni, kteří se považují za součást swingové komunity se zároveň identifikují jako swingaři. Mezi odpověďmi na otázky, jak dlouho se respondenti věnují swingu a jestli se považují za součást swingové komunity se korelace nevyskytla. Ukázalo se ale, že ti respondenti, kteří dochází na tančírny pravidelně, se ve většině případů považují za součást komunity. Na otázku, kdo je swingařem odpověděl jeden z účastníků rozhovoru takto: „Já si myslím, že swingař je někdo, kdo se k tomu, že má rád swing, veřejně hlásí. I to že si na sebe vezmeš široký kalhoty do pasu a košili, nebo jdeš na swingovej koncert z tebe dělá swingaře, protože s tím jdeš ven a nějak se konfrontuješ se světem.“ Na tuto otázku se však nedá jednoznačně odpovědět, žádná objektivní pravidla, kdo ještě není a kdo už je swingař, neexistují.

Graf č. 25

Finanční dostupnost swingu je podle výsledků dotazníků velmi dobrá. 57 % dotazovaných považuje swing (tedy tančírny, lekce, workshopy, festivaly aj.) za dostupné, 24 % za spíše dostupné. Většina pražských tančírny má dobrovolné vstupné, a k tanci není potřeba speciální obuv či oděv, což může ve finanční dostupnosti hrát důležitou roli. 16 % respondentů stojí na pomezí, což může být způsobeno například vyššími cenami festivalových pasů, profesionálních tanečních bot a podobně, nicméně tyto náklady nejsou časté. Pouze 3 % považují swing za finančně nedostupný.

Graf č. 26

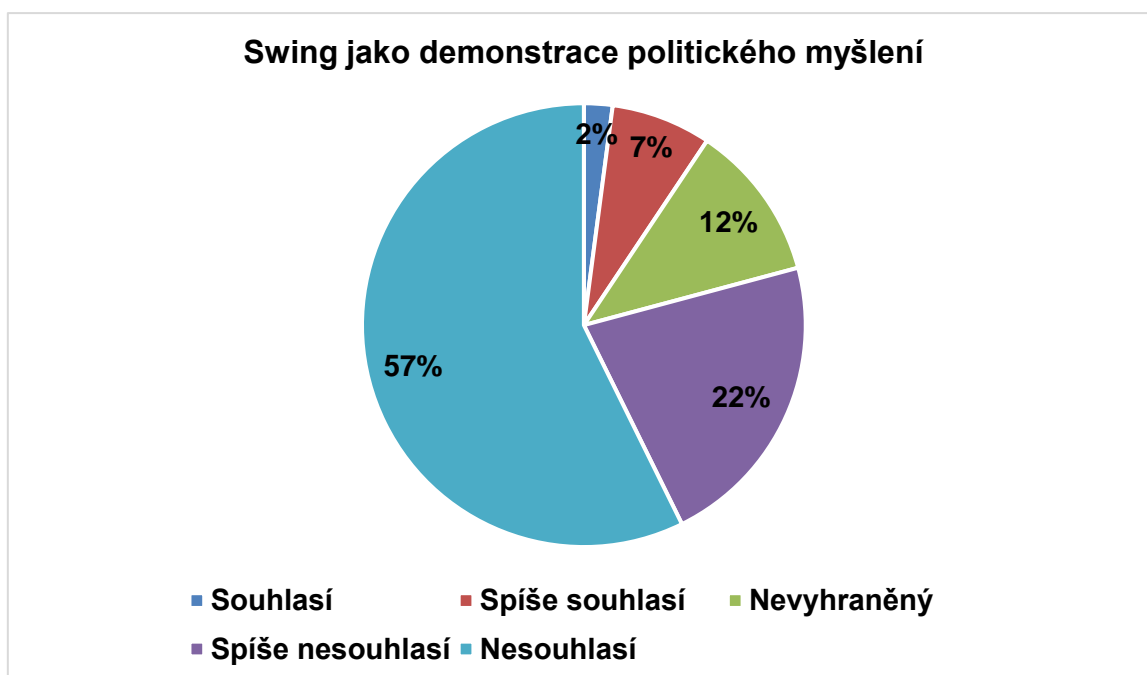

5.2.6 Politický postoj a swing

Posledním okruhem informací, které jsem pomocí dotazníku zjišťovala, je důležitost politického postoje v souvislosti se swingem. V historii byl swing úzce svázán s politickým a kulturním postojem. V Evropě byl chápán jako symbol nesouhlasu, jako generační rebelství. Zajímalo mě, jak se k tomuto fenoménu staví dnešní swingaři.

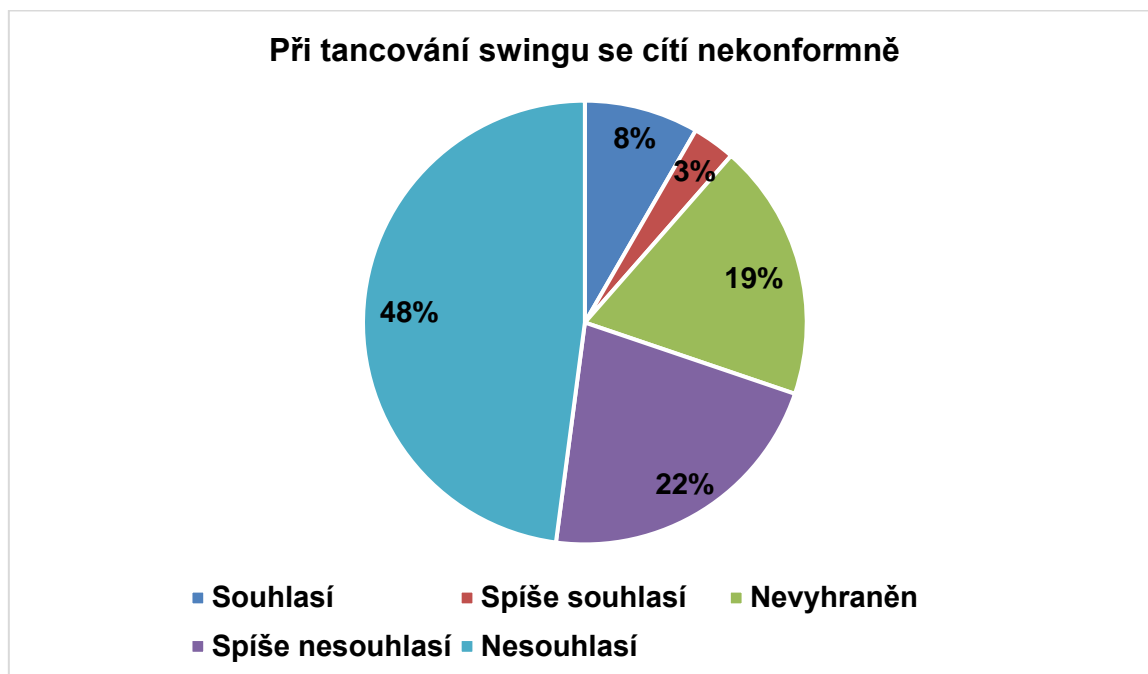
Ukázalo se, že swing jako demonstraci politického myšlení vnímá pouze 9 % respondentů. 12 % respondentů na toto tvrzení nemá vyhraněný názor. 22 % respondentů s tvrzením spíše nesouhlasí a 57 % nesouhlasí. Zdá se tedy, že politickému významu swingu odzvonilo.

Graf č. 27

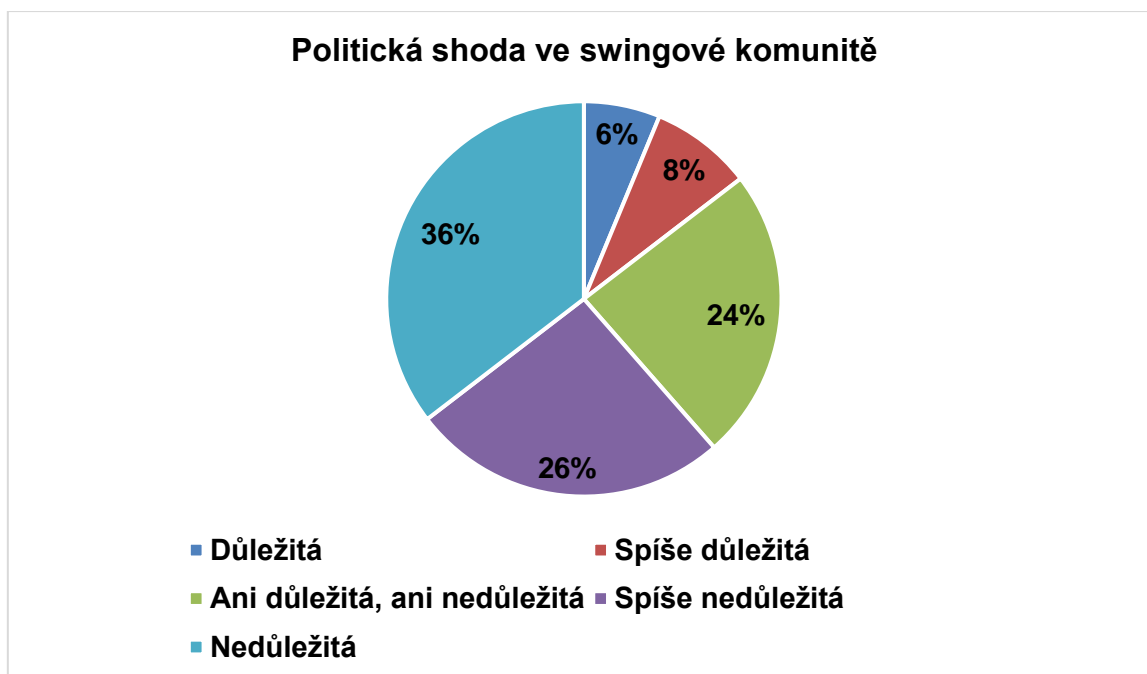
Nonkonformita byla ve třicátých letech u nás úzce spojená s jazzem, swingem a výstřední módou. Zajímalo mě tak, jestli se v dnešní době někdo cítí při tancování swingových tanců nekonformně. Ukázalo se, že 8 % dotazovaných se skutečně cítí nekonformně a 3 % se cítí trochu nekonformně. Největší část, 48 % dotazovaných, se však při tancování swingu s výrokem nesouhlasí. Z výsledků šetření vyplývá, že menší část tanečníků swingu stále určitou míru nonkonformity a politické symboliky vnímá, ale jelikož není jasné, co by swing jako politický symbol znázorňoval, je logické, že tato funkce v neo-swingu vymizela.

Graf č. 28

Ani politická shoda není podle dotazníků ve swingové komunitě příliš důležitá. Dohromady 14 % dotazovaných uvedlo, že je pro ně politická shoda ve skupině důležitá či spíše důležitá. 24 % respondentů na to nemá vyhraněný názor, často možná i proto, že o politickém smýšlení ostatních tanečníků nic neví. Pro 62 % dotazovaných je politická shoda spíše nedůležitá a nedůležitá. Bylo však zajímavé pozorovat během politicky vyhraněnějších období, jako byla například covidová pandemie nebo volba prezidenta, jak spolu členové komunity komunikovali. Nejednou byla atmosféra u stolu na tančírně napjatá kvůli rozdílným politickým názorům, nicméně na fungování komunity to zřejmě nemá zásadní vliv.

Graf č. 29

6 Závěr

V této práci jsem postupně ukotvila swingové tance v širším choreologickém a historickém kontextu. Vymezila jsem základní pojmy *swingové tance*, *swingová tančírna* a *swingová komunita*, které jsou potřeba k uvažování o současné swingové taneční scéně a k její analýze. Ve výzkumné části jsem za pomoci kvantitativního dotazníku vyslala prvotní badatelskou sondu do swingového prostředí, kterému se v českém kontextu zatím nikdo podrobněji nevěnoval. Při evaluaci výzkumu jsem si uvědomila, že jsem měla pro tuto práci příliš velké ambice. Dotazník byl velmi dlouhý, některá data jsem zde ani nevyužila, neboť by pro bakalářskou práci byly výsledky příliš rozsáhlé a komplikované. Data by zasloužila podrobnější zpracování, které by však bylo nad rámec bakalářské práce. Stejně tak kategorie rozhovorů by mohla být v budoucnu rozšířena o další rozhovory, které by byly samostatně analyzovány a interpretovány jako plnohodnotná kvalitativní data.

Na otázku, kdo v dnešní době v Praze swinguje, výzkum odpovídá, že swingovým tancům se věnují muži a ženy s vysokoškolským, či se středoškolským vzděláním s maturitou, zejména ve věku 24 až 45 let s různou předchozí taneční zkušeností. Průměrným účastníkem swingové tančírny by byl pracující 35letý muž nebo žena s vysokoškolským vzděláním. Na otázku, proč vlastně swingují, je odpověď poněkud složitější.

Oproti původně vysloveným tezím, že je důležitá nostalgie po „starých dobrých časech“, oblékání ve stylu dvacátých až padesátých let, vztah ke swingové historii a politické postoje, výsledky výzkumu ukazují, že tyto aspekty nejsou pro současné tanečnický swingu stěžejní. Nejdůležitějšími aspekty se ukazuje být komunita, která se kolem swingové taneční scény vytvořila, hravý charakter swingových tanců, swingová hudba a atmosféra, která se na swingových událostech tvoří za pomoci všech zmíněných složek. To potvrzují i rozhovory: „No hravost je samozřejmě nesmírně důležitá. Ta sranda při tancování navíc sbližuje, takže se se všemi snadno seznámíš. [...] Myslím, že ta komunita je celkem zdravá, že když se někdo chová nevhodně, tak je přirozeně vytlačen na okraj. Navíc já na vás holky nedám dopustit, když se někdo chová jako prase, tak to netoleruju.“ „Swingová muzika je neskutečně dobrá. Já jsem se k tancování dostal přes muziku, nejdřív mě ani nenapadlo, že se na to tancuje, a pak jsem si myslel, že musím mít taneční partnerku, abych mohl chodit do kurzu. Takže jsem třeba prvního půl roku jenom chodil na tančírny koukat, a pak jsem začal chodit do kurzů, kde jsem zjistil, že partnerku nepotřebuju, protože se na lekcích stejně rotuje. [...] Když jsem chodil na swing často, tak jsme byli s lidma z komunity opravdu dobrý kamarádi. Vždycky bylo o čem se bavit, a nejen o swingu, o čemkoliv. Jezdili jsme spolu tancovat všude možně. Teď už se bohužel tolik nepotkáváme, ale stejně když je vidím, tak se alespoň pozdravíme, a povíme si co je nového.“

Zajímavé jsou paralely s dalšími tanečními subkulturami, na které se, stejně jako na tu swingovou, vážou specifické kulturní a komunitní události a zvyklosti. Například studie *Folklorní mejdlo: „folkloristé“ v Praze jako kulturní kohorta* (2018) Anežky Hrbáčkové se věnuje událostem, na kterých se v prostředí pražských kaváren zpívají české, moravské a slovenské lidové písně a učí se tancovat lidové tance za podpory členů folklorních souborů. Spojitost se swingem vidím v určité vazbě na minulost, ve snaze přetavit umírající tradici do živoucí podoby, v identifikaci se skupinou, která utváří komunitu, a také v účelu tance a celé sešlosti, která je hlavně zábavná. Dalším příkladem může být popis informátora o proměně taneční scény ve studii *Rituální mejdan postmoderní doby* Kláry Davidové (2003). „Informace o parties nebyly dostupné v médiích v takové míře jako dnes, člověk toužící po tomto druhu zábavy musel vyvinout určitou aktivitu, aby zjistil, co, kdy a kde se koná. Musel mít skutečný zájem. Musel znát informační kanály této svého druhu subkultury. [...] Byl to underground, spiklenecká záležitost, něco skrytého a výjimečného. Fanoušci tanečních párty se navzájem poznali na první pohled i v každodenním životě podle specifického způsobu oblékání. [...] Dnes se stává z původně alternativní záležitosti hlavní proud a tomu odpovídá komercializace celé taneční scény. O párty se z médií dozvídá mnohem více lidí, zmizel vzrušující pocit něčeho výjimečného, spiklenecké sounáležitosti s ostatními návštěvníky párty. Účastníci už se navzájem neznají ani od vidění a netvoří již tolik homogenní skupinu. Tyto faktory zpětně ovlivňují celkovou podobu taneční scény.“ (Davidová, 2003: 71). Podobná změna se odehrává i na swingové taneční scéně, jak popisuje v rozhovoru jeden z informátorů: „Hodně se to za poslední roky změnilo. Třeba dřív se vůbec neříkalo jako teď, že můžeš přijít v čem chceš, lidi nechodili na swing v triku a džínách nebo v tom, v čem přišli z práce. Sice jsem si někdy připadal jako blbec, když jsem si dvě hodiny před tančírnu nažehloval puky na kalhotách a žehlil košile, ale věděl jsem, že když tam přijdu, budou tam další blázni, s kterými si o strastech nažehlování puků popovídáme. Teď, když před tančírnu neproběhne ten rituál, najednou to má úplně jinej význam. [...] Nejhorší byl pro pražskej swing pád Jam Café. Tam byla tma, na zdech velkoformátový polonahý fotky, mělo to úplně jinou, intimní atmosféru. V Cafe Prostoru jsi najednou ve vzdušný místnosti se skleněnými zdmi, no jsi prostě v akváriu, kde na tebe vidí všichni z venku, tam nebudeš tancovat tak divoce, že ukážeš spodňáry.“

Tato práce odpověděla na výzkumné otázky, během výzkumu však vyvstaly některé další, které by stály za odbornou pozornost. Inspirací pro další výzkumy by mohl být například vztah živé hudby a tance, možnosti improvizace ve swingu, prožitek flow při tanci, nebo bližší zkoumání swingové komunity jako sociokulturní jednotky.

7 Literatura

- ADSHEAD, Janet (ed.). Dance Analysis. Theory and Practice. London: Dance Books, 1988.
- DAVIDOVÁ, Klára. Rituální mejdan postmoderní doby. Národopisná revue 2/2003. 70-77.
- DORUŽKA, Lubomír. POLEDŇÁK, Ivan. Československý jazz. Minulost a přítomnost. Praha, Bratislava: Editio Supraphon, 1967
- HRBÁČKOVÁ, Anežka. Folklorní mejdlo: „folkloristé“ v Praze jako kulturní kohorta. Národopisná revue 2/2018. 119-129.
- HŘEBAČKOVÁ, Barbora. Taneční profese z perspektivy aspirační práce. Dopady romantizace práce a genderovaného pracovního trhu na taneční profesi: diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, 2022.
- CHLUP, Radek. Struktura a antistruktura: rituál v pojetí Victora Turnera. Religio. Ročník 13. Díl 1. 2005. 3-28.
- JANDOUREK, Jan. Sociologický slovník. Portál, 2001
- KOURA, Petr. Singaři a potápky v protektorátní noci. Česká swingová mládež a její hořkej svět. Praha: Academia, 2016
- NAHACHEWSKY, Andriy. Participatory and Presentational Dance as Ethnochoreological Categories. Dance Research Journal 27, No. 2. 1995. 1-15.
- NOVÁKOVÁ, Tereza. Argentinské tango: genderový obraz společnosti. Národopisná revue 4/2010. 270-279.
- SIBLÍK, Emanuel. Tanec mimo nás i v nás. Praha: Václav Petr, 1937
- TURINO, Thomas. Music as Social Life. The Politics of Participation. Chicago, London: The University of Chicago press, 2008

8 Online zdroje

- PILNÝ, Josef. Poslech nonartificiální hudby na 2. stupni základních škol: diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, 2014. [online] Dostupné z: Západočeská univerzita v Plzni (zcu.cz) [cit. 2023-04-04]
- POLEDŇÁK, Ivan. Český hudební slovník osob a institucí. [online]: 2003. Heslo Pilecký, Zdeněk. Dostupné z: [Český hudební slovník \(ceskyhudebnislovník.cz\)](https://ceskyhudebnislovník.cz) [cit. 2023-04-04]
- SOUKUP, Václav. Sociologická encyklopedie. Heslo Etnografie nová. Sociologický ústav AV ČR, 2017. [online] Dostupné z: [Etnografie nová – Sociologická encyklopedie \(cas.cz\)](https://cas.cas.cz/etnografie-nova) [cit. 2023-04-04]
- USNER, Eric Martin. Dancing in the Past, Living in the Present: Nostalgia and Race in Southern California Neo-Swing Dance Culture. Dance Research Journal 33, No. 2. 2001. 87-101. [online] Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1477806>. [cit. 2023-04-04]

9 Prameny

ŠKVORECKÝ, Josef. Prima sezóna. Praha: Odeon, 1991

ŠKVORECKÝ, Josef. Hořej svět. Praha: Odeon, 1969

10 Přílohy

Příloha č. 1 – Dotazník

DOTAZNÍK PRO SWINGAŘE

Milé swingařky, milí swingaři, ráda bych vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku, který poslouží jako základ mé bakalářské práce na téma současného swingu v Praze. Vaše odpovědi zůstanou anonymní. Děkuji, Veronika Páníková, studentka HAMU

Zaškrtněte jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak, v otevřených otázkách stručně napište svou odpověď.

1. Jak jste se dostali k tancování swingu?

- 1.1. vlastní iniciativou (chtěl/a jsem to zkusit, hledal/a jsem co tancovat, atd.)
- 1.2. skrz hudbu
- 1.3. přes přátele/rodinu/partnery
- 1.4. úplnou náhodou (na ulici, open class v cafe apod.)
- 1.5. jinak – jak? _____

2. Jak dlouho se věnujete tancování swingu?

- 2.1. méně než půl roku
- 2.2. méně než rok
- 2.3. rok až dva roky
- 2.4. více než dva roky

3. Kde jste se naučili tancovat swing?

- 3.1. v taneční škole
- 3.2. přes videa
- 3.3. na tančírnách
- 3.4. jinak – jak? _____

4. Jak často chodíte na swingové tančírny?

- 4.1. alespoň jednou za týden
- 4.2. alespoň jednou měsíčně
- 4.3. méně než jednou za měsíc
- 4.4. méně než jednou na půl roku
- 4.5. méně než jednou za rok
- 4.6. jsem na tančírny poprvé

5. Oblékáte se na swingové tančírny jinak než v běžném civilu?

- 5.1. ano-retro/vintage
- 5.2. ano-společensky
- 5.3. ne-retro/vintage/společensky chodím i normálně
- 5.4. ne-chodím v běžném civilu
- 5.5. jen k některým příležitostem
- 5.6. jinak-upřesněte prosím: _____

6. V tanci zastáváte roli:

- 6.1. lead (vedení)
- 6.2. follow (následování)
- 6.3. obojí

7. Napište tři slova, která pro vás definují swing:

8. Jezdíte na swingové festivaly?

- 8.1. ano, na české
- 8.2. ano, na zahraniční
- 8.3. ano, na české i zahraniční
- 8.4. ne

10. Které složky swingových tanců jsou pro vás osobně při tančení důležité? Seřadte podle důležitosti od 1 (nejdůležitější) po 8 (nejméně důležité)

- ___ zvládnutí principu lead-follow
- ___ taneční figury a jejich zvládnutí
- ___ společná improvizace v páru
- ___ sólo improvizace v páru (triky, exhibice)
- ___ další pohybové složky (akrobacie, step, jazz steps, solo jazz)
- ___ sympatie s tanečním partnerem/taneční partnerkou
- ___ taneční úroveň tanečního partnera/taneční partnerky
- ___ muzikalita

11. Znáte nějakou osobnost swingu? Pokud ano, jmenujte prosím:

12. Jak často se účastníte dalších swingových akcí, které nejsou spojené pouze s tancem (přednášky, hudební workshopy, bazárky, víkendy, atd.)?

- 12.1. pravidelně
- 12.2. příležitostně
- 12.3. nikdy

13. Trávíte s lidmi ze swingu i další volný čas, který není spojený se swingem?

- 13.1. ano
- 13.2. ne

14. Ohodnoťte, do jaké míry jsou pro vás důležité tyto aspekty tančírén:

Tančení samo o sobě	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Pozorování ostatních při tanci	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Živá hudba	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Osobnost DJ	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Poznávání nových lidí	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Čas s přáteli/partnery	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Pohyb, trénink fyzičky	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Atmosféra prostoru	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Praktické vlastnosti prostoru podlaha, velikost parketu, zvuk...)	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Pořadatel	Důležité ○○○○○○ Nedůležité
Výše vstupného	Důležité ○○○○○○ Nedůležité

15. Ohodnoťte, do jaké míry jsou pro vás důležité další aspekty swingové kultury:

Hudba	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Móda	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Vztah k české historii	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Vztah k americké historii	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Hravost/ironie	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Komunita	Důležité ○○○○○○	Nedůležité
Mezinárodní vazby	Důležité ○○○○○○	Nedůležité

16. Máte nějakou předchozí taneční zkušenost (jakékoliv taneční kurzy, kroužky...)?

- 16.1. ano – můžete upřesnit: _____
- 16.2. ne

17. Zaškrtněte, do jaké míry souhlasíte s uvedenými výroky:

<i>Ve swingu aktivně hledám milostné partnery.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Historie swingu je pro mě důležitá.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Swing je demonstrací politického smýšlení.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Při tančení swingu se cítím nekonformně.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Swing je pro mě finančně dostupný.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Politická shoda ve skupině je pro mě důležitá.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím
<i>Jsem součástí pražské swingové komunity.</i>	Souhlasím ○○○○○○	Nesouhlasím

18. Identifikujete se jako swingař/ka?

- 18.1 ano
- 18.2 ne
- 18.3 dříve ano, ale už doswingovalo

19. Poslední údaje ☺

- 19.1 Kolik je vám let? _____
- 19.2 Jste: a) muž   b) žena   c) jiné
- 19.3 Jaké je vaše nejvyšší ukončené vzdělání: a) základní   b) vyučen/a
- c) středoškolské bez maturity d) středoškolské s maturitou e) vysokoškolské
- 19.4 Jste: a) student   b) pracující   c) v důchodu   d) jiné
- 19.5 Jaké je vaše pracovní/studijní zaměření? (Např. název oboru)

Děkuji vám prevelice! Pokud byste si na něco vzpomněli, chtěli něco dodat, můžete se mi ozvat na e-mail paniko01@st.amu.cz. Vedle **krabice, do které vhodíte vyplněný dotazník** jsou pro vás nachystané pohlednice. Uvidíme se na parketě. Swing!

Příloha č. 1 – Video záznam z tančírny